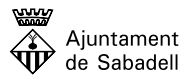

20 contes comptats

EL MÓN
EN UN MUNT
DE CONTES

20 CONTES COMPTATS EL MÓN EN UN MUNT DE CONTES

Ajuntament
de Sabadell

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina
Nova Ciutadania

Amb el suport de:

LINGUA CASA
DE LES
LLÈNGÜES
MÓN

ILLUÀ
Escola municipal d'art

20 contes complets

© Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL)

Il·lustració: Ruben Donacimiento (Escola Illa) i Cèl·lula
Disseny Gràfic i Impressió: Cèl·lula
Assessorament lingüístic en els contes originals: Linguamón
Dipòsit legal: L-591-10

Permesa la reproducció, la distribució i la comunicació pública de l'obra sempre que se'n reconegui l'autor (en aquest cas, el CPNL), se'n faci un ús no comercial i no se'n facin obres derivades.

Cadascun dels contes tradicionals que conformen el llibre es complementa amb una petita explicació sobre la llengua en què ha estat pensat i escrit originalment, que inclou el nombre aproximat de parlants, el domini lingüístic i alguna característica singular. Aquestes informacions, que s'han recollit de diverses fonts, són orientatives i només pretenen ajudar els lectors a fer-se una idea de la riquesa lingüística i cultural que poden trobar en l'àmbit del CNL de Sabadell. Aquest llibre, doncs, ni vol ni pot ser una obra de consulta exhaustiva sobre la realitat de les llengües que hi apareixen.

Agraïm la col·laboració de totes les persones que han participat en aquest projecte.

CONTES PER A LA DIVERSITAT I LA COHESIÓ

La fisonomia de la societat catalana ha canviat notablement al llarg dels últims anys. La nova immigració ens forneix aportacions de llocs molt diversos del planeta Terra. Avui dia arriben a Catalunya persones procedents de qualsevol lloc del món, buscant un futur (millor) entre nosaltres. I totes aquestes persones, plegades, constituïm, de fet, una nova societat.

Això vol dir que la cultura popular del nostre país també s'ha enriquit substancialment. Ara ja no es tracta només d'una cultura popular ancestral i nostrada, sinó d'una cultura diversa i plural. I una bona mostra d'això és el recull de contes que us oferim a continuació. N'hi ha dels diversos continents, i responen a tradicions molt allunyades entre elles. Però, precisament, en això està la seua vàlua; és això, el que més ens fascina del recull que tenim a les mans.

Des de la perspectiva estrictament sociolingüística, vivim en un país on es parlen un caramull de llengües, part de totes les famílies lingüístiques que hi ha al món. Es tracta d'un potencial lingüístic, d'un cabdal de coneixement que tenim entre nosaltres i que hem d'usar per establir lligams de proximitat pràcticament amb tot el món.

Juntament amb aquest fet, som conscients de la necessitat de donar suport a l'element que ha de fer que tots plegats constituïm una sola societat ben cohesionada. Aquest element, com no podria ser d'altra manera, és la llengua catalana. El coneixement del català –i el seu ús– és bàsic per a la cohesió social del nostre país. Fer del català la llengua pública comuna és un dels objectius principals de la política lingüística (consensuada i compartida per les diferents institucions) de Catalunya. I, alhora, també ho és treballar perquè les persones nouvingudes puguin mantenir les seues arrels, perquè puguin conservar i desenvolupar les seues llengües i puguin accedir a la seua cultura d'origen amb plena llibertat. La combinació justa d'aquests dos elements serà la clau per al futur de la nostra societat.

Els contes que us oferim a continuació ens obren una finestra a la nova pluralitat del país i ens aporten elements lúdics per fer camí conjuntament. Ens permeten veure les nostres diferències, però sobretot ens permeten assaborir aquells elements que ben segur que compartim i que ens relliguen com a éssers humans.

Bernat Joan i Marí

Secretari de Política Lingüística i president del Consorci per a la Normalització Lingüística

HISTÒRIES COMPARTIDES

Una de les millors explicacions del que significa ser català es troba en la coneguda definició de "català és tot aquell que viu i treballa a Catalunya". Avui, aquesta definició s'amplia amb noves possibilitats. Viure i treballar a Catalunya és un excel·lent punt de partida, però cal anar més enllà: estimar aquesta terra, sentir-se part integrant de la societat, de les institucions, de la cultura i, especialment, compartir la llengua.

La llengua és una eina de cohesió social, ens vincula i ens fa sentir part d'un mateix poble i una mateixa societat. Conèixer la llengua significa obrir-se a més i millors possibilitats laborals, culturals i socials.

Des d'aquesta pàgina vull donar les gràcies a totes les persones que fan l'esforç d'aprendre la llengua catalana, la millor forma de dir que estimen aquesta terra i que hi volen tenir arrels profundes.

Vull donar també les gràcies a totes les persones de la ciutat i de la comarca que han participat activament en el programa de parelles lingüístiques, que han dedicat part del seu temps a donar a conèixer el català i a establir lligams amb els altres. I als estudiants i a les estudiants que hi han participat també vull donar-los les gràcies. Perquè la relació cordial, i fins i tot l'amistat, és la millor manera d'acostar-se a un poble i a una llengua.

Hi ha una cançó molt bonica de Pedro Guerra que, traduïda, comença dient: "Explica'm el conte de l'arbre dels dàtils del desert, de les mesquites dels meus avis. Dóna'm els ritmes de les *darbukkes* i els secrets que hi ha en els llibres que no llegeixo".

Doncs un d'aquests llibres ja és aquí, ple de coneixements i aventures d'altres cultures que formen part de la nostra, perquè avui la llengua catalana s'omple d'històries d'habitants de pobles llunyans que formen part del seu nou poble. Catalans i catalanes d'arreu del món enriqueixen la nostra cultura popular i la nostra literatura.

Avui, una altra primera generació d'immigrants arriba a la universitat, estudia, estima, viu, treballa, forma famílies a Catalunya.

Aprenem el català i descobrim que és cosa de tots i totes, que ens pertany en igualtat de condicions, que és un dret i un privilegi al qual no volem ni podem renunciar.

Gràcies per fer camí junts a partir de tantes històries compartides.

Manuel Bustos

Alcalde de Sabadell

20

CONTES

COMPTATS ÉS UN
PROJECTE TEIXIT AMB
FILS DE COLORS DE
TOTS ELS RACONS DEL
MÓN QUE HAN FET
POSSIBLE PERSONES I
ENTITATS VINCULADES
AL CENTRE DE
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA DE
SABADELL

EL MÓN
EN UN MUNT
DE CONTES

contes complets

ÍNDEX

- 01** En Shertat i els anyells de llet. *Àrab*
- 02** L'alfaquí i els amazics. *Amazic*
- 03** La Mari. *Basc*
- 04** La coixeta. *Castellà*
- 05** La llegenda de la dama Carcas. *Francès*
- 06** El conte de la hiena i la llebre. *Ful*
- 07** La Santa Compañia. *Gallec*
- 08** El mico i la guineu. *Guaraní*
- 09** La història d'Ogun. *Ioruba*
- 10** El rei Kali i les seves dues esposes. *Mandinga*
- 11** El cabdell de fil perdut. *Occità*
- 12** La llegenda del drac de Wawel. *Polonès*
- 13** El Saci-Pererê. *Portuguès*
- 14** La Nina Pakcha. *Quítxua*
- 15** La llegenda del Mărtișor. *Romanès*
- 16** La llegenda de Kitej. *Rus*
- 17** El llac del Cigne. *Ucrainès*
- 18** La Koumba amb mare i la Koumba sense mare. *Wòlof*
- 19** Pan Gu crea l'univers. *Xinès*
- 20** La llegenda del drac de Sant Llorenç del Munt. *Català*

01

EN SHERTAT I ELS ANYELLS DE LLET

Font:
Najla Ould Salek
És del Sàhara
Occidental i viu a
Santa Perpètua de
Mogoda.

En el pasturatge de la vida beduïna, els anyells de llet no solien sortir a pasturar amb el bestiar adult, es quedaven al costat de les haimes dels pastors mentre aprenien a pasturar amb les herbetes tendres que creixien al voltant de les tendes i els infants els vigilaven.

De vegades, els anyells de llet sortien dels límits del seu terreny i anaven a pasturar als terrenys de les haimes veïnes. Llavors, els petits pastors avisaven les mares perquè els anessin a buscar i els tornessin als seus corrals.

Un bon dia, com de costum, en Shertat estava buscant menjar i va trobar uns anyells petits i tendres que estaven pasturant al voltant de la seva haima. Es va abalçar sobre seu i va començar a perseguir-los. Els animalets van córrer cap a la haima del seu pastor i hi van arribar morts de por. En Shertat, concentrat a enxampar-los, havia corregut tant que no s'havia adonat d'on era fins que no va ser a l'interior de la haima davant de la cara enfadada del pastor. Quan se'n va adonar, no sabia com justificar la seva actitud i li va dir: "Hauries de vigilar més els teus anyellets perquè són ells els que m'estaven molestant."

En la narrativa sahrauí és característic que els animals parlin, tinguin qualitats humanes i es relacionin amb els humans. El més conegut d'aquests personatges és en Shertat, un animal molt semblant a un ós. En Shertat cau sempre en els més catastròfics errors a causa de la seva malaptesa, les males formes i la golafreria. Es tracta de defectes que en la societat sahrauí són malvistos, encara que en els contes fan molta gràcia. En Shertat és un personatge que es posa com a exemple del que no s'ha de fer, i els seus contes estan tan arrelats en la societat sahrauí que fins i tot algunes expressions que hi apareixen s'utilitzen per criticar un determinat comportament no acceptat per l'opinió pública.

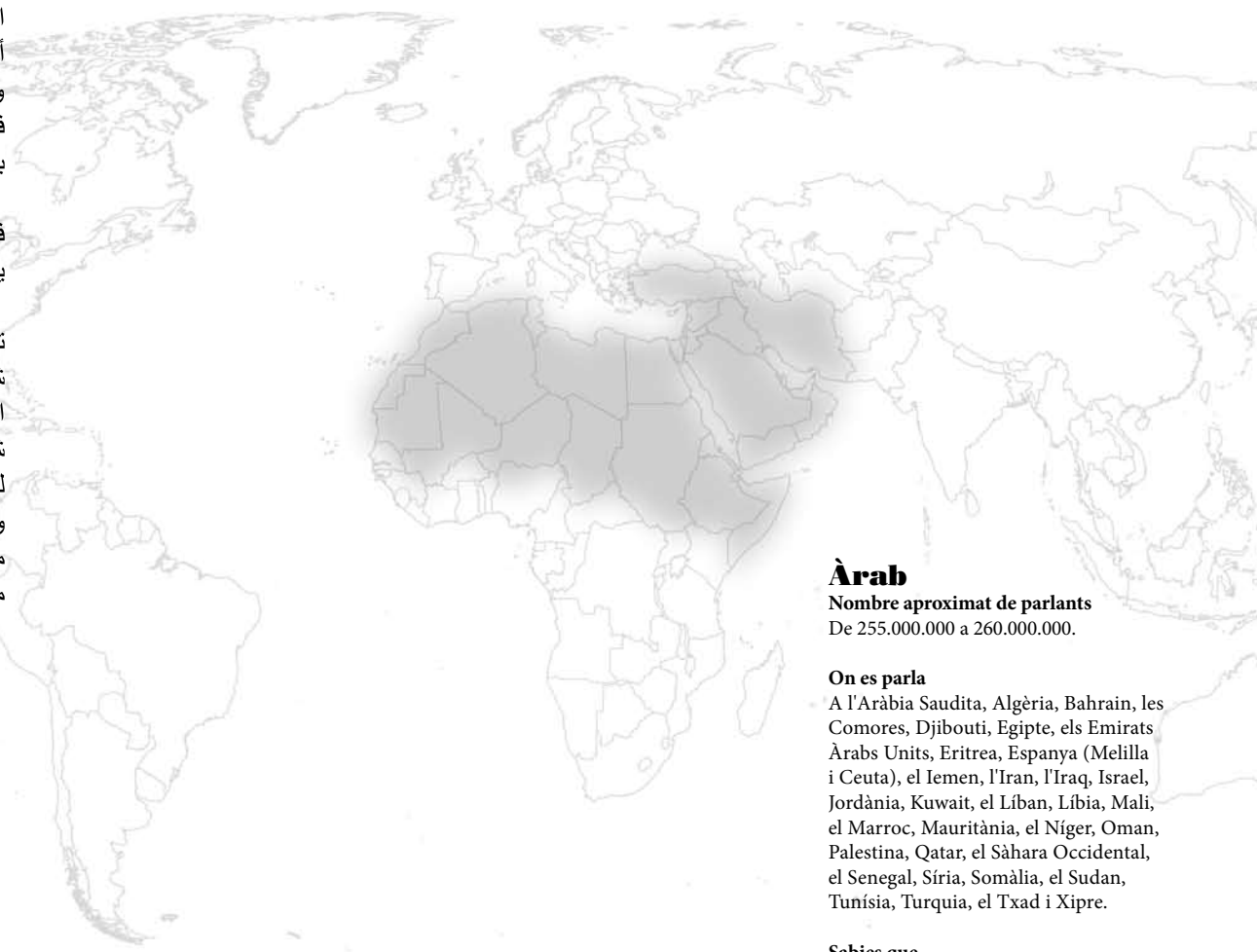
شترات و الخرفان

من عادات الصحراويين في رعي الغنم أن يبقوا على الخرفان بجوار الخيمة، باعتبار أنها حديثة الولادة ولا تستطيع الرعي وحدها. و يتولى عادة الأطفال الصغار مهمة مراقبتها.

في بعض الأحيان، تبتعد الخرفان عن خيمة مالكيها وتتبع الأعشاب التي تنمو بالجوار و في كثير من الأحيان يؤدي بها ذلك إلى الوصول إلى الخيمة المجاورة. كان لجيران شترات بعض الخرفان و في صبيحة يوم من الأيام، أدى بها بحثها عن الأعشاب إلى الوصول إلى خيمة شترات فرأها. و كعادته كان يبحث عن ما يأكله، فأراد أن يحصل على واحدة منها ليأكلها فبدأ بالجري ورائها. أصيبت الخرفان بالذعر و جرت بكل ما أوتيت من قوة باتجاه خيمة مالكيها.

و في خضم هذا السباق المجنون لم يدرك شترات أنه دخل خيمة جيرانه، فلمّا أدرك ذلك، توقف و نظر إلى جيرانه قائلاً:
يا قوم، لما لا تمسكون خرفانكم، إنها لا تكل عن مضايقتنا.

تقديم للرواية الشعبية الصحراوية شترات و الخرفان.
شترات هو احد ابرز الأبطال الأساسية في الروايات الشعبية في ثقافة سكان الصحراء الغربية، و هو يمثل الدب، و لكنه يتصف بسمات آدمية. شخصية شترات هي شخصية غريبة الأطوار، يقوم بتصرفات غير لائقة و مناقضة للعادات السليمة للمجتمع الصحراوي.
و عادة ما تكون روايات شترات فكاهية، ولكنها تحمل دائماً ضمناً نقداً بناءاً من أجل إعطاء النشء أمثالا على ما يجب تفاديه من تصرفات مناقية لما هو متفق على انه مقبول بين أفراد المجتمع.

Àrab

Nombre aproximat de parlants
De 255.000.000 a 260.000.000.

On es parla

A l'Àrabia Saudita, Algèria, Bahrain, les Comores, Djibouti, Egipte, els Emirats Àrabs Units, Eritrea, Espanya (Melilla i Ceuta), el Iemen, l'Iraq, Israel, Jordània, Kuwait, el Líban, Líbia, Mali, el Marroc, Mauritània, el Níger, Oman, Palestina, Qatar, el Sàhara Occidental, el Senegal, Síria, Somàlia, el Sudan, Tunísia, Turquia, el Txad i Xipre.

Sabies que...

Sota el concepte de llengua àrab s'inclouen tant l'àrab literari com les nombroses varietats dialectals, derivades de l'àrab clàssic, que es parlen actualment (la que es parla al Sàhara Occidental i a Mauritània és el Hassania). Aquestes varietats són bàsicament orals i de vegades tan allunyades les unes de les altres que els parlants d'una poden no entendre els parlants d'una altra.

L'ALFAQUÍ I ELS AMAZICS

Font:
Associació
Sociocultural
At-Tanuir de
Catalunya

Temps era temps, hi havia tribus amazigues a les muntanyes altes del país que no parlaven cap altra llengua a banda de la pròpia. Per això, tot i que es consideraven fidels musulmans, desconeixien del tot l'ús de la llengua àrab i només posseïen conceptes vagues dels continguts de l'Alcorà.

En l'assemblea que anualment celebraven les tribus, diversos ancians van treure a la llum el tema de la seva ignorància en matèria religiosa, la qual cosa els impedia aconseguir amb el precepte de la pregària (*salat*).

Un jove els va proposar que sol·licitessin al soldà l'ajuda d'un alfaquí —un expert en dret islàmic— que els ensenyés correctament com s'havien de dirigir a Déu.

Quan la demanda va arribar a oïdes del soldà, aquest es va alegrar per l'entusiasme que els seus súbdits amazics mostraven envers l'islam, per la qual cosa es va afanyar a enviar-los un dels més famosos alfaquins de la Universitat de Qarawiyyin de Fes. L'endemà, l'alfaquí arribava a les muntanyes altes a cavall d'un ase i era rebut amb gran joia per tota la comunitat, que l'obsequià amb un succulent banquet en una gran tenda.

Al vespre, quan s'acostava l'hora de la pregària, l'alfaquí es va aixecar i va realitzar, juntament amb els fidels, les ablucions prescrites i després van formar les files per començar la pregària.

Seguint les lleis islàmiques, l'alfaquí va ocupar el seu lloc al davant dels fidels arreglerats. Abans de començar, es va adonar que el terra del seu voltant estava moll per la pluja i, com que no volia tacar de fang la seva túnica blanca, es va posar sobre una porta vella i va elevar les seves mans tot dient les paraules rituals:

—*Al-lahu akbar*.

Tothom va repetir al mateix temps la frase i els gestos. A continuació, l'alfaquí va recitar la *Fàtiha*, la primera sura de l'Alcorà, i després, tot inclinant-se, va dir:

—*Subhanallah*.

Un altre cop tothom va repetir amb fidelitat els sons i els moviments de l'expert. Després, agenollant-se damunt la porta, va recolzar el seu front sobre els vells taulons, al mateix temps que recitava les fórmules sagrades, seguit en tot moment pels

devots amazics. Però el pes del seu cos va fer cedir lleugerament les fustes, i el nas de l'alfaquí hi va quedar atrapat. Com que en un primer i dolorós intent no va aconseguir alliberar el nas del parany, va dir en veu alta, en àrab:

—M'he enganxat el nas!

I tothom alhora va corejar també en àrab les mateixes paraules. L'alfaquí, una mica més nerviós, va tornar a insistir:

—Us estic demanant ajut!

Però el poble, que no comprenia el significat d'aquelles paraules, es limitava a repetir:

—Us estic demanant ajut!

—Que no m'enteneu? —va cridar l'alfaquí, desesperat.

—Que no m'enteneu? —va tornar a ser la resposta unànime.

Finalment, l'alfaquí va aixecar el cap amb una forta estrebada i es va deixar un tros de nas entre els taulons. Va acabar amb rapidesa la pregària, va pujar a l'ase d'un salt i, mentre s'allunyava, va cridar als atònits amazics:

—Primer apreneu l'àrab i després crideu-me perquè us ensenyi a resar!

ИЖЗЭФ А ЭС.ЖЗҮИ

Zzeman, ttugha zeddghen deg idurar ca n imazighen ttugha war ssinen ura d ijj n awal s taàrabt; ttugha sawalen tamazight waha. Twaḥsaben ixf-nsen d imselmen, maca ttugha ghrin drust Alqurâan.

Kul aseggwas ttugha imazighen-a tmunen deg ugraw. Aseggwas-a ca n iwessura siwlen x şşalat minzi, umi war ghrin Alqurâan, ttugha war zemmaren ad zallen.

- Neccin ntwaḥsab ixf-negh d imselmen maca war nessin ura ad nezall.

Ijj n uḥram n ugraw inna-sen ad ttaren i ugellid ijj n lefqih maḥend ad asen-iselmed mamec ttegggen imselmen ad zallen.

Umi yiweḍ lexbar i ugellid imazighen ttugha xsen ijj n lefqih maḥend ad asen-iselmed ad zallen, ifreḥ aṭṭas i minzi id-asen-isekk s tazzra lefqih issnen ktar zi marra lfuqaha n tasdawit n Ljamiâ Qarawiyin n Fas. Tiwecca-nnes yiweḍ lefqih ghar dcar imazighen x ughyul. Marra imazighen ferḥen aṭṭas i minzi d-as-ggin urar deg uqeydun ameqran.

S llilet, umi-d tiweḍ lweqt n şşalat, ikkar lefqih ad igg ludu ak imazighen. Umi kemmlen ludu ttfen amkan maḥend ad bden ad zallen.

Mamec iqqar islam, lefqih ittef amkan ghar zzat. Umi ttugha yexs ad ibda ad izall, izra tmurt tuff minzi ttugha yewwet unzar, uca umi ttugha war yexs ad iwesex badâya nnes tacemlalt, ittef ijj n tawart taqdimt maḥend ad x-as- izall. Inya x-as, isili ifassen ghar ujenna uca yenna:

Allahu akbar!

Marra nnan min inna lefqih, ggin min igga netta. Awarni manaya, inna lefqih sura Fatiḥa uca inna umi ihwa ghar tmurt.

Subhanallah!

Umur nneḍni, imazighen nnan min inna lefqih, ggin min igga. Umini, ihwa ghar tmurt. Ifadden d tanyart-nnes ḥaden tifelwin tiqdimin n twwart am itzalla. Ghar war-nnes, imazighen ddaffaren-t. Maca umi ttugha idqar, inugh-as unzar jar tfelwin n twwart. Umi ittwara war izemmar ad infekk nih, iragha:

- Inugh-ayi unzar jar tfelwin!

Marra- it-sen nnin s taàrabt min inna netta. Isghuy umur nneḍni lefqih:

- Nigh-awem fekkem-ayi!

Maca imazighen ttugha war fehmen min d-asen-iqqar uca qqaren min iqqar netta waha.

- War d-ayi tfehmem? —isghuy lefqih.

- War d-ayi tfehmem?— ttarren x-as imazighen.

Ghar uneggar, yuḥer s uraghi, infekk nih umi isili ajellif s ughil uca iija ijj n ttarf n unzar jar tfelwin. Ikemmel şşalat s tazzra, inya x ughyul nnes s tazzra i am ittarwel zi imazighen inna-sen:

- Lemdem amezwar taàrabat, xemmini lagham-ayi ad awen-slemdegh şşalat.

Amazic

Nombre aproximad de parlants
28.000.000.

On es parla

Al Marroc, Algèria, Líbia, Tunísia, Espanya (Melilla i Ceuta), Egipte i Mauritània, i entre el Níger, Mali, Nigèria, Algèria, Burkina Faso i Líbia el parlen 1.700.000 tuaregs.

Sabies que...

L'amazic té un sistema propi d'escriptura alfabètica, el tifinag, i dos de sobrevinguts, l'àrab i el llatí. Actualment es fan servir tots tres alfabets, però l'opció que sembla tenir més possibilitats de consolidar-se és l'ús de l'escriptura llatina i el tifinag.

LA MARI

Font:
Ainhitze Pagola
Lizarralde
És del País Basc i
viu a Palau-solità
i Plegamans.

La deessa més coneguda de la mitologia basca, dominadora d'altres genis i que s'identifica al mateix temps amb el bé i el mal, és la Mari. També és l'encarregada dels llamps i les tempestes; segons conten a Gorriti, la Mari les crea en una cova de la serra d'Aralar. Ara bé, el que millor la defineix és el respecte que suscita a moltes zones d'Euskal Herria. A més a més, també representa la bellesa, ja que mai no es cansa de raspallar els seus cabells llargs davant del mirall, però quan ho fa és un mal presagi. Si se li pregunta per què s'arregla d'aquesta manera, ella respon: "*Gaur Naparrora nua tiara.*" (Me'n vaig a Navarra a segar.) I aquella mateixa tarda, la calamarsa assolarà els camps de blat de Navarra. Un del seus fills, Mikelats, és qui l'ajuda a fer aquestes feines. De la mateixa manera que aquest se l'associa amb el mal, l'altre fill, Atarrabi, se'l relaciona amb el bé.

Les coves i els avencs són els sojorns de la Mari, i qualsevol racó d'Aralar pot servir-li d'aixopluc. Ara bé, en aquests amagatalls no hi rep qualsevol visitant, és ella qui ha de convidar-los a conèixer la seva estança. Segons conten, una dona va gosar entrar en una cova i va robar-li la pinta d'or que feia servir durant hores per arreglar-se els cabells davant del mirall. La deessa es va enfadar tant que l'endemà els camps d'aquella dona apareguren coberts de pedres.

Són nombrosos els pobles d'Euskal Herria on es parla de la Mari. A la zona del Plazaola, són molts els noms que es fan servir: d'Aldure a Gorriti és coneguda com la Mari, a Leitza li diuen Marimur, a Udabe és la Mariburute i de Muïro a Arano la coneixen com a Andre Mari.

A Leitza, creuen que és el pont de Maimur el lloc des d'on la divinitat dóna pas a la tempesta, ja que és en aquest pont on recull els vents que després convertirà en llamps i onades. Segons diuen els habitants d'Arano, envia els llamps des d'un avenc de Mugiro, i quan toquen el cel agafen la forma d'un cavall. Curiosament, en algunes zones d'Euskal Herria la Mari s'associa amb la sequera.

Així que ja ho sabeu. Si a l'estiu veieu llamps o contempleu com es forma una tempesta, pot ser que vegeu la Mari. Ara bé, tant si la veieu com si no, una cosa és segura: que ens ha visitat.

MARI

Tximistak Mariren esku daude. Gorritin kontatzen dutenez, Marik, Aralarko kobazulo batean, tximistak sortarazten ditu. Euskal mitologiako jainkosarik ezagunena da, eta beste jakintzen artean, ongiarekin eta gaizkiarekin erlazionatzen da.

Euskal Herriko leku askotan izugarritzko errespetua diote. Mari edertasunaren irudia da. Ispiluaren aurrean orduak igarotzen ditu bere ile luzea orrazten, eta hori seinale txarra izan ohi da. Ilea orrazten hainbeste denbora zergatik ematen duen galdetuz gero, Marik hauxe erantzuten du: “Gaur Naparrora nua iittara”. Ziur egon arratsalde horretan bertan, Nafarroako garitzak kazkabarrak estaliko dituela. Mikelatsek, bere semeetako batek, lagunduko dio lan horretan. Mikelats gaizkiaren irudia den bezala, Atarrabi, beste semea, ongiaren irudia da.

Euskal Herriko herri askotan hitz egingo dizute Mariri buruz. Plazaola inguruan izen ezberdinak erabiltzen dira Mari izendatzeko. Adibidez, Gorriti aldean Aldureko Mari esaten diote; Leitzan Marimur; Udaben Mariburute; eta Aranon Muiroko Andre Mari.

Leizeak eta kobazuloak dira Mariren bizileku. Beraz, Aralarko edozein kobazulotan edo leize-zulotan aurki dezakegu gure Mari jainkosa. Baina kontuz, ez du edozein bisitari onartzen, bera baita bere bizilekura inor gonbida dezaken bakarra. Behin emakume batek kontatu zuen Mariren kobazulotik urrezko orrazi bat lapurtzeko ausardia izan zuela. Hain zuzen, Marik ilea orrazteko erabiltzen zuen orrazia. Diotenez, Marik izugarritzko haserrea hartu zuen, eta hurrengo egunean, emakume haren lurrak harriz estaliak agertu omen ziren.

Euskal Herriko beste eskualde batzuetan, Mari lehorteeekin lotzen dute. Gure kasuan, bere agerraldia beti dago tximistekin lotuta. Aranon esaten dutenez, Marik Mugiroko leize-zulo batetik bidaltzen ditu tximistak, eta zerua zeharkatzen dutenean, zaldi baten irudia agertzen omen da. Leitzan, berriz, Marik tximistak Maimureko zubian sortarazten dituela uste dute. Zubi horretara joaten omen da trumoiak eta tximistak sortzen dituzten haizeak hartzera.

Beraz, jakinaren gainean zaude, udan, tximista agertzen denean, Maimureko zubira hurbiltzen bazara eta zerura begiratzen baduzu, agian Mari jainkosa ikusiko duzu. Horrela ez bada, ziurtzat jo dezakezu gu bisitatzera etorri dela.

Basque

Nombre aproximado de parlantes
Entre 800.000 i 1.035.000.

On es parla

Al País Basco, Navarra i el sud-oest de França.

Sabies que...

No s'ha aconseguit relacionar amb certesa el basc amb cap de les famílies lingüístiques conegudes, tot i que fins i tot se l'ha intentat emparentar amb el japonès, les llengües ameríndies, les uralianes, les afroasiàtiques i les caucàsiques.

LA COIXETA

Font:
*Agrupación
Folklórica de
Murcia en
el Vallés*

Hi havia una vegada una senyora vídua que tenia dos fills i una filla més petita que era coixa.

Un dia, els dos germans van anar a jugar a l'horta, però no van dir res a la seva germana perquè no la volien carregar a coll. Ara bé, ella se'n va adonar i els va demanar plorant d'anar amb ells a jugar. Com que la mare treballava tot el dia fora, no es volia quedar a casa tota sola.

Va plorar tant que els dos germans, farts de sentir-la, li van dir: "D'acord, pots venir amb nosaltres, però et pujarem dalt d'una perera i ja t'espavilaràs." Com que no els veia capaços d'abandonar-la, no se'ls va creure i va marxar amb ells ben contenta.

Quan ja feia una estona que jugaven i s'apropava l'hora de tornar cap a casa, els dos germans, cansats de cuidar la seva germaneta, la van pujar a la perera tal com li havien dit i la van deixar sola al mig de l'horta. La nena es va fer un tip de plorar, però ningú l'anava a buscar perquè no la sentien.

Quan ja era ben fosc, un vellet que es guanyava la vida demanant almoina va passar vora l'horta i la va sentir plorar. S'hi va apropar i la petita li va explicar la seva història. Després d'haver-la escoltat li va dir: "Mira, ara et baixaré de l'arbre, però et posaré en un sac que portaré a les espatlles. Quan arribem a algun poble, et donaré una puntadeta i hauràs de començar a cantar una cançó. Així guanyarem més diners i podrem menjar tots dos cada dia."

Tot i que no li acabava de fer el pes, la nena va acceptar el tracte. Qualsevol cosa era millor que quedar-se a dalt de l'arbre. A més a més, com que era coixeta, no podia caminar gaire tros tota sola.

Quan van arribar al primer poble, el vellet va posar el sac a terra, li va donar una puntada i li va dir: "Canta sarronet, o et donaré un cop de bastonet." Del sac va sortir una veu dolça que deia: "Que dolents, els meus germans, que dalt d'una perera m'han abandonat; un pobre vell ha passat i el seu sarró se m'ha endrapat." El vell va passar el plateret i va recollir bastants dinerets ja que a la gent li feia gràcia la veueta del sarró. Quan en va tenir prou, es va tornar a carregar el sac a les espatlles i va

seguir el seu camí cap a un altre lloc. I així van passar els mesos i la nena sempre repetia la mateixa cançó.

Un bon dia, van arribar a un poble on encara no havien estat. Una veïna va sentir la veu de la nena i la va reconèixer. Va decidir convidar el vellet a casa seva perquè pogués descansar i li va donar menjar. Com que era una casa humil i tranquil·la, el vell va demanar a la senyora si li podia guardar el sac mentre ell anava a comprar tabac i menjar per continuar el camí.

Quan la dona es va quedar sola amb el sarró, el va obrir i... quina sorpresa quan va veure la seva filla sortir del sac! La nena es va llançar al coll de la seva mare, la va omplir de petons i no la volia deixar anar. Li va explicar que els seus germans l'havien abandonada, però que els perdonava. I així la nena finalment va tornar a casa sana i estalvia.

I conte contat, ja s'ha acabat.

LA COJICA

Había una vez una señora viuda que tenía dos hijos y una hijita más pequeña que, además, la pobre, era cojica.

Un día que los dos hermanos se iban a jugar a la huerta y no querían cargar con la hermanica, no le dijeron nada, pero ella, al darse cuenta, les pidió llorando que se la llevaran con ellos. La madre trabajaba y la hijita se tenía que quedar sola en casa todo el día.

Tanto lloró y pataleó que los hermanos le dijeron: «Bueno, te llevamos con nosotros, pero te subiremos a un peral y allí te las arregles». Ella, pensando que no serían capaces de dejarla sola, se puso muy alegre y se fue con ellos.

Pero cuando hacía mucho rato que jugaban y se acercaba la hora de regresar a casa, los dos hermanos mayores, hartos de tener que cuidar de la pequeña, la subieron al peral, tal como le habían advertido, se fueron y la dejaron solita en medio de la huerta. La pobre niña lloraba y lloraba, pero nadie la venía a buscar porque no la oían.

Ya muy de noche, pasó por allí un pobre viejo que se ganaba la vida pidiendo limosna, y oyó los llantos de la niña. Se acercó al peral y la pequeña le explicó su historia. Entonces, el viejo le dijo: «Bueno, verás, te voy a bajar, pero te voy a meter en un saco y te llevaré en las costillas, y cuando lleguemos a algún caserío o pueblo, te daré una patadica y tendrás que cantar una canción; así nos darán más dinero y podremos comer cada día».

La niña aceptó el trato, aunque no le gustaba mucho, porque era mejor que seguir subida al peral. Además, como era cojica, no podía andar mucho trecho ella sola.

Al llegar al primer pueblo, el viejo puso el saco en el suelo y le dio un puntapié diciendo: «Zurronico, canta o te doy con la tranca». Entonces, del saco salió una tierna voz: «Malvados sean mis hermanos que en el peral me han dejado, ha pasado un pobre viejo y su zurrón me ha zampado». Después, el viejo pasó con el platillo y recogió las limosnas que la gente encantada le daba, ya que encontraban gracioso lo que oían de dentro del zurrón. Luego, el viejo, con el saco a las espaldas, siguió su camino hacia otro lugar. Así pasaron varios meses y la niña siempre repetía la misma canción.

Pero un buen día, llegaron a un pueblo donde aún no habían estado. He ahí que a una vecina le pareció reconocer la voz. Entonces, invitó al viejo a su casa para que descansara un poco y le dio de comer. Al ver que era una casa humilde, el hombre le pidió a la señora que le guardara el saco mientras él iba a comprar tabaco y comida para el camino.

Una vez a solas, la señora abrió el zurrón y... ¡menuda sorpresa! Del saco salió la pequeña, que al ver a su mamá se le tiró al cuello y le dio muchos besos. Abrazada a ella, no quería soltarse. La pequeña cojica le explicó a su madre lo que había pasado con sus hermanos y que los perdonaba. Y así fue como la niña volvió a casa.

Y colorín colorado, este cuento se ha acabado.

Castellà

Nombre aproximat de parlants

De 357.000.000 a 370.000.000
(de 450.000.000 a 500.000.000 si s'hi inclouen els parlants que el tenen com a segona llengua).

On es parla

A Espanya, Gibraltar, Mèxic, l'Argentina, Colòmbia, el Perú, Venèçuela, Xile, Cuba, l'Equador, Guatemala, Bolívia, la República Dominicana, el Salvador, Belize, Hondures, Puerto Rico, el Paraguai, l'Uruguai, Nicaragua, Costa Rica, Panamà, el sud dels Estats Units i Guinea Equatorial.

Sabies que...

Al sud dels Estats Units hi ha uns 18.000.000 de persones que parlen castellà, però la llengua no gaudeix de cap reconeixement oficial.

LA LLEGENDA DE LA DAMA CARCAS

05

Font:
*Vanessa Huguet i
Anne Beneïto
Són de França
i viuen a Santa
Perpètua de
Mogoda.*

Fa molts i molts anys, a l'edat mitjana, l'emperador Carlemany va decidir posar setge a la ciutat del rei sarraí Ballak. Quan aquest va morir, la seva muller, la dama Carcas, el va succeir al capdavant de la ciutat.

Després de cinc anys de resistència, la fam estava a punt de vèncer els últims defensors de la ciutat. A la dama Carcas, mentre vigilava sola al capdamunt de la muralla, se li van acudir un parell d'estratagemes per trencar el setge. Per fer creure als atacants que encara hi havia guàrdies defensant la ciutat, va posar uns ninots de palla vestits de soldats a dalt de les muralles. També va decidir que amb l'última mesura de blat que quedava a la ciutat alimentaria l'últim porquet, i quan va ser ben tip el va llançar des del dalt dels murs de la ciutat. Quan va tocar a terra es va rebotar i de la panxa en va sortir tot el blat.

Carlemany, veient això, va decidir posar fi al setge perquè va deduir que si tenien tant blat que podien alimentar els porcs encara podrien resistir molt més temps. Abans que l'exèrcit marxés, la dama Carcas va fer sonar les campanes. I el comte Oliban, el preferit de Carlemany i alhora admirador secret de la reina, va exclamar: «Sire, Carcas sonne» (Senyor, Carcas sona).

L'emperador va tornar per signar la pau i va batejar la ciutat amb el nom de Carcassona en homenatge a la seva defensora. I, amb la seva benedicció, el comte d'Oliban i la dama Carcas es van casar, van tenir molts fills i van viure feliços a Carcassona.

LA LÉGENDE DE DAME CARCAS

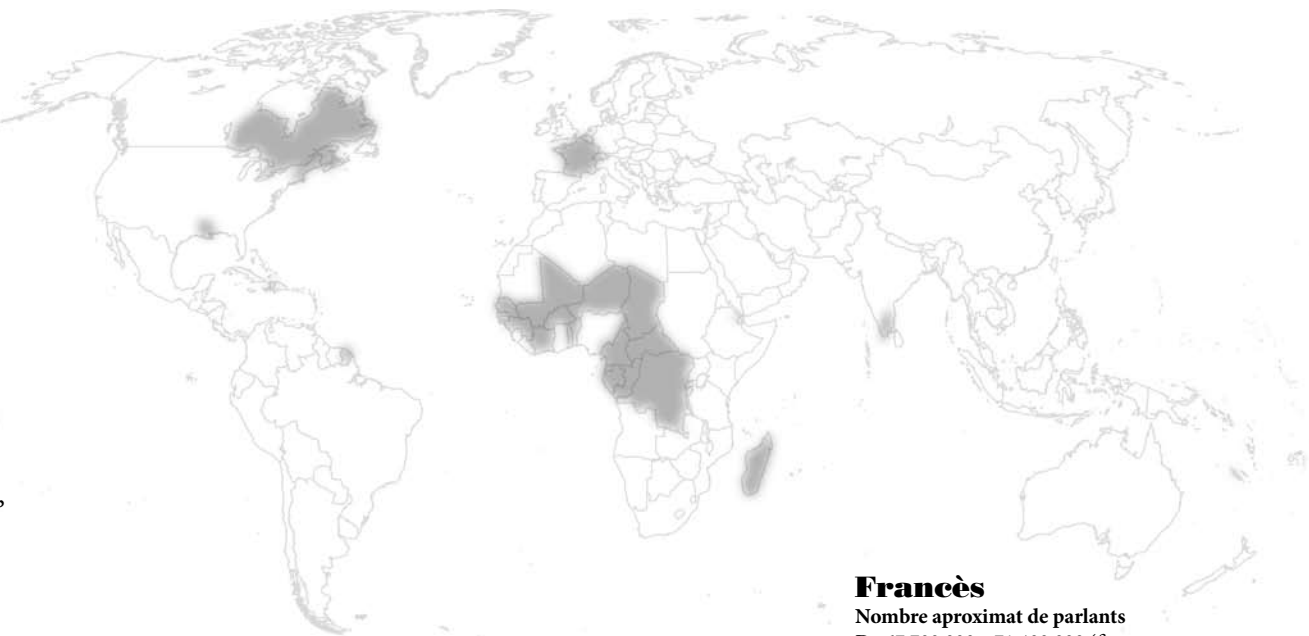
L'empereur Charlemagne faisait le siège de Carcassonne, sur laquelle régnait le roi sarrasin Ballak. À la mort de celui-ci, son épouse, « Dame Carcas », prit la succession de la cité médiévale.

Le siège de la cité durait depuis déjà cinq ans, lorsque la famine eut raison des derniers défenseurs. Seule, du haut de ses remparts, Dame Carcas montait la garde. Pour faire croire aux assaillants que la garde royale était encore nombreuse, elle disposa des mannequins en paille habillés en soldats et tira à l'arbalète sur l'armée assiégeante.

Il ne restait plus dans la ville qu'un petit cochon et un sac de blé pour nourrir la population. Dame Carcas décida alors de gaver ce dernier cochon avec le reste de blé, puis elle le précipita du haut du rempart. Le cochon, en touchant le sol, éclata et de son ventre déchiré s'échappa un flot de bon grain.

Devant ce spectacle, Charlemagne fit aussitôt lever le siège, devenu inutile : on avait tellement de blé à Carcassonne qu'on en nourrissait les pourceaux ! Avant que la grande armée ne disparaisse, Dame Carcas fit sonner les cloches. Le comte Oliban, favori de Charlemagne et admirateur secret de la reine, s'écria alors : « Sire, Carcas sonne ! ».

L'empereur revint signer la paix, baptisa la Cité du nom de Carcassonne en hommage à celle qui l'avait défendue et souhaita le mariage d'Oliban avec Dame Carcas. Et ils y vécurent heureux et eurent beaucoup d'enfants.

Francès

Nombre aproximat de parlants
De 67.700.000 a 71.400.000 (fins a 175.000.000 si hi incloem els que el tenen com a segona llengua).

On es parla

A França (inclosos els departaments i els territoris d'ultramar), el centre i el sud de Bèlgica, l'oest de Suïssa, Mònaco, Jersey, Guernsey, el nord-oest d'Itàlia, Luxemburg, l'est del Canadà, el nord-est i el sud dels Estats Units, Haití, Benín, Burkina Faso, Burundi, el Camerun, la República del Congo, la República Democràtica del Congo, Costa d'Ivori, Djibouti, Gabon, Guinea, Guinea Equatorial, Madagascar, Mali, el Níger, la República Centreafricana, Ruanda, el Senegal, les Seychelles, Togo, el Txad, el sud-est de l'Índia i Vanuatu.

Sabies que...

El francès és la més evolucionada de les llengües romàniques, és a dir, la més allunyada del llatí.

06

EL CONTE DE LA HIENA I LA LLEBRE

Font:
Sanna Manneh,
de l'Associació
Africana de
Sabadell
És de Gàmbia
i viu a Sabadell.

Hi havia una vegada, fa molt i molt temps, una llebre i una hiena que van decidir anar a caçar plegades. Es van llevar ben d'hora i es van endinsar al bosc. Després de caminar i caminar sense trobar res, van ensopegar amb un arbre molt gros. Era un baobab. La llebre, que tots sabem que és un animal molt llest, va suggerir a la hiena que podien parar un moment i mirar-se l'arbre amb més atenció. Així, van descobrir que l'arbre tenia un forat i que dins del forat hi havia abelles; per tant, devia estar ple de mel. La llebre va animar la hiena perquè entrés dins del forat, però la va advertir tot dient-li que s'havien de dir unes paraules concretes perquè el forat s'obris.

“Perquè el forat s'obri has de dir *berewayan*, que vol dir *obre't*. Un cop hakis entrat hauràs de tancar el forat tot dient *berekep*. Ho has entès?”

La hiena, que no podia parar de pensar en la mel, va assentir sense prestar atenció a les instruccions de la seva companya.

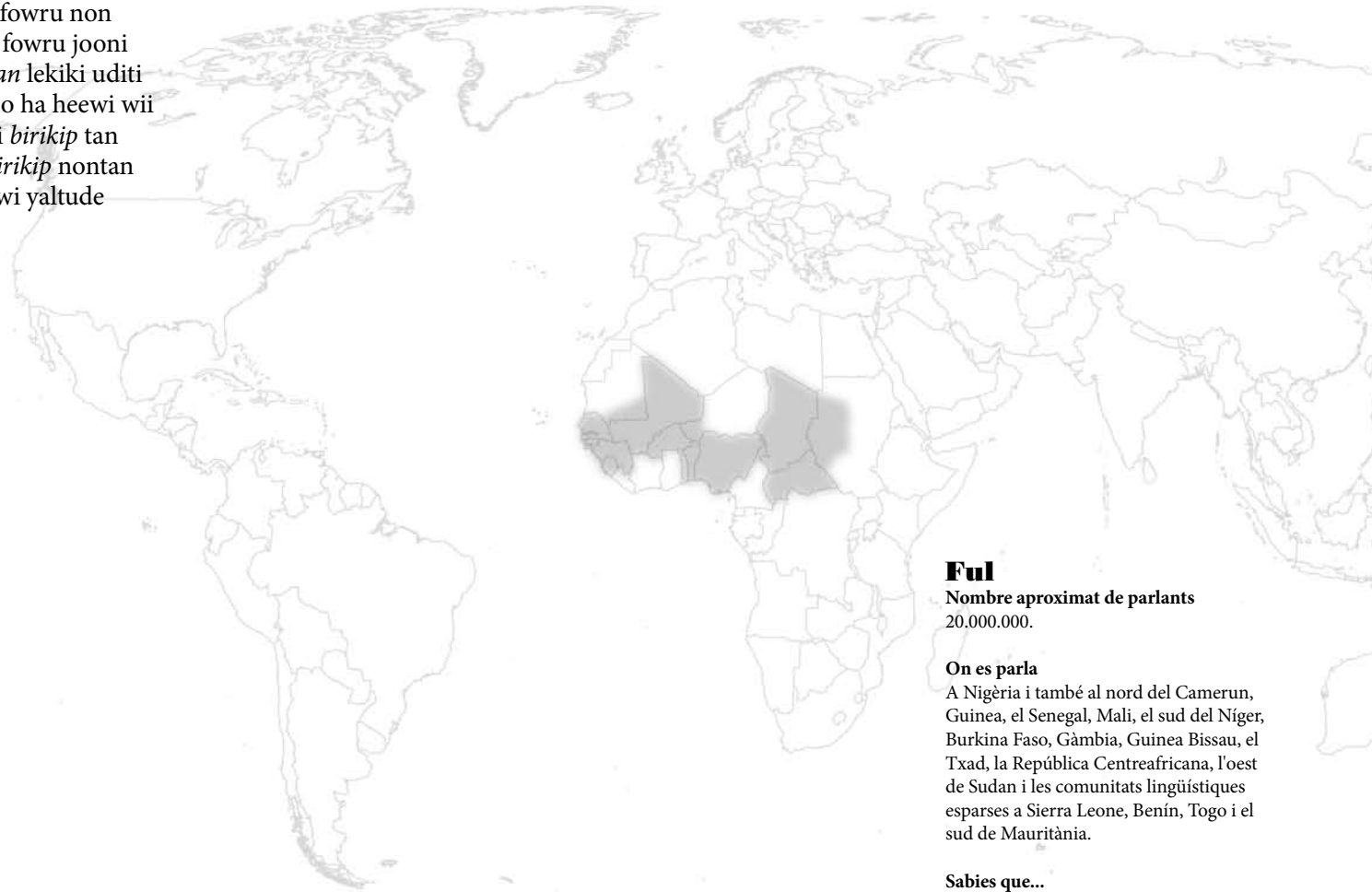
La llebre va ser la primera d'entrar, va pronunciar les paraules correctament i no va sortir de l'arbre fins que no va estar ben tipa.

La hiena esperava a fora amb impaciència, i tan bon punt la llebre en va sortir i es va tancar el forat, va pronunciar la primera paraula, *berewayan*. Va entrar dins de l'arbre i va tancar el forat tot dient *berekep*. Va menjar amb golafreria fins que es va atipar de valent i llavors va provar de sortir, però no recordava bé les paraules i va començar dient *berekep*. Evidentment, la porta no s'obria perquè no deia el mot adequat. Després de provar-ho durant una llarga estona, finalment va dir *berewayan* i la porta es va obrir, però com que tenia tanta pressa per sortir va dir *berekep* abans d'hora i la porta es va tornar a tancar i li va enganxar mig cos a dins. Com que no recordava la paraula per obrir va continuar dient *berekep* i la llebre reia sense parar perquè només veia la meitat del cos de la seva amiga. Quan la hiena es va calmar, va recordar que la paraula per obrir era *berewayan* i no *berekep*, que era per tancar, i així la porta es va obrir i va poder treure l'altra meitat del cos de dins del forat.

TALE WAAGIBOJEL E FOWRUWAL

Woniino waktu gooto wonno wagibojel e fowruwal be kaal di yoobe yaa ndadoy, bepokiti haa yeso mabe be tawitooon leki mawki kii wadi luuro e nder luuro ge ñaaki diton. Luuroko e di wadi njumri, wagibojel wonno ko huunde yonde wii fowru si a yidi natude e nder luuroge woodiko kaalata, folofolo a wiat; *biriwayan*; so naati mbiyaa; *birikip*; waajibogel woni ngidiido natude. Nde naatata nde wi *biriwayan* lekiki uditii nde naati nde wii *birikip* lekiki udii, waajibogel ñaami haa hari lowi ge sasa mumge wii *biriwayan* lekiki uditii waajibogel yati okige fowru njumri mumge, fowru medi tawi inaweli fowru non ko huunde aibude yindeh ñamde, waajibogel wii fowru jooni ko ann natata. Wii *biriwayan* fowru wii *biriwayan* lekiki uditii fowru naati ñaami haa hari loowi a sasamumge o ha heewi wii *biriwayan* lekiki uditii fowru yalti ni hore tan wii *birikip* tan lekikiudi fowru yidi wii *biriwayan* tan titi wiii *birikip* nontan haa wawi wiide *biriwayan* lekiki uditii fowru wawi yaltude waajibogel di jaladam.

Ko nii taale o yaari.

Ful

Nombre aproximat de parlants
20.000.000.

On es parla

A Nigèria i també al nord del Camerun, Guinea, el Senegal, Mali, el sud del Níger, Burkina Faso, Gàmbia, Guinea Bissau, el Txad, la República Centreafricana, l'oest de Sudan i les comunitats lingüístiques esparses a Sierra Leone, Benín, Togo i el sud de Mauritània.

Sabies que...

El ful és la llengua del poble nòmada ramader que s'autodenomina fulbe. Els fulbes anomenen la seva llengua *fulfulde* en els dialectes centrals i orientals i *pulaar* en els occidentals.

LA SANTA COMPAÑA

Font:
Sandra Barja
Núñez
És de Galicia i viu
a Palau-solità
i Plegamans.

Potser és una de les creences més arrelades del món rural gallec. La meua àvia ja me'n parlava quan jo era ben petita; m'explicava que a l'encreuament de camins de Sabuguido, poble del municipi de Vilariño de Conso, molta gent ha vist la Santa Compañia. Es diu que és una processó de morts o ànimes en pena que apareix a partir de les dotze de la nit entre la boira.

Aquesta processó va encapçalada per una persona viva que porta una creu i una campaneta de mà, seguida de totes les ànimes del purgatori amb espelmes enceses expiant els seus pecats. La seva missió és visitar les cases per anunciar alguna mort. No sempre són visibles, però la seva presència es nota per l'olor de cera i pel vent que aixequen al seu pas.

El portador de la creu no pot en cap moment ni girar la vista enrere ni renunciar al seu càrrec. Només se n'alliberarà quan trobi una altra persona a qui pugui donar la creu i la campaneta.

Si volem evitar de convertir-nos en el portador de la creu, quan vegem de lluny la comitiva cal que tracem un cercle a terra i que ens hi posem a dins de bocaterrosa sense aixecar la vista.

Conta la llegenda que aquest és el motiu pel qual acostumem a veure *cruceiros* i *petos das ánimas* als encreuaments dels camins gallecs. Els primers són creus de pedra blanca fetes a mà que protegeixen els vius de les aparicions de les ànimes que formen la Santa Compañia; els segons són estructures senzilles de pedra amb relleus i amb una caixa o guardiola per recollir almoines i poder dir misses perquè les ànimes deixin de vagar per la terra.

A SANTA COMPAÑA

Quizais sexa unha das crenzas máis arraigadas do rural galego, pero contaba miña avoa dende que eu era ben pequena que no cruce de camiños de Sabuguido, vila que pertence ao concello de Vilarinho de Conso, foron moitos os que viron a Santa Compañía. Dela din que é unha procesión de mortos ou ánimas en pena que aparece a partir das doce da noite entre as brétemas.

Esta procesión vai encabezada por un vivo que porta unha cruz e unha campaña de man, seguido de todas as ánimas do purgatorio penando os seus pecados con velas prendidas. A súa misión é visitar as casas anunciando algunha morte. Non son sempre visibles, pero a súa presenza é ben notable polo cheiro a cera e polo vento que levantan ao seu paso.

O portador da cruz non pode en ningún momento volver a vista atrás nin renunciar ao seu cargo. Só será liberado del cando atope outra persoa a quen lle entregar a cruz e a campaña. Se ves a procesión, salvaraste desta obriga trazando un círculo no chan, meténdote dentro del tirado boca abaixo e sen mirar nunca para eles.

Conta a lenda que ese é o motivo polo que adoitamos encontrar cruceiros e petos das ánimas nos cruces dos camiños. Os primeiros, para protexer aos vivos das aparicións, e os segundos, para recoller esmolos e facer misas en memoria destas ánimas, de xeito que deixen de penar na terra.

Gallego

Nombre aproximado de parlantes
2.500.000 (a Galicia, 2.400.000, e al nord-oest de Castella i Lleó, entre 25.000 i 40.000).

On es parla

A Galicia i el nord-oest de Castella i Lleó.

Sabies que...

Hi ha comunitats lingüístiques gallegues a Buenos Aires (l'Argentina), Caracas (Veneçuela), Montevideo (l'Uruguai), l'Havana (Cuba) i Ciutat de Mèxic (Mèxic).

EL MICO I LA GUINEU

Font:
**Juan Ernesto
Ruiz-Díaz**
*És del Paraguai
i viu a Sabadell.*

Hi havia una vegada una guineu que volia anar a menjar canya de sucre al camp del senyor Aquilino sense permís. Com que no hi volia anar tota sola, va demanar al seu compare, el mico, si la hi podia acompanyar.

—Per què no véns amb mi a menjar canya de sucre al camp del senyor Aquilino? —li va preguntar la guineu.

—No pas! No vull clavar-me les espines que hi ha pertot arreu en aquell camp —va respondre el mico.

—Si véns et donaré les meves sabates —li va proposar la guineu.

—Ah! Si em dones les sabates sí que vindré, i així no em punxaré.

Ben animat, encara que caminant un pèl coix, el mico se'n va anar amb la guineu cap al canyar. Quan hi van arribar van començar a menjar en silenci, sense fer soroll, però el mico es va posar les mans a la cintura i va dir a la guineu:

—Quin avorriment... Em sembla que cridaré una mica.

—No, no cridis! —li va respondre ella.

Al cap d'una estona, el mico continuava avorrit de menjar callats i tornà a dir:

—Sí, sí. Crec que sí que cridaré.

—Que ets boig? Calla! No cridis! —l'increpà la guineu—, que vindran els gossos del senyor Aquilino i jo no puc enfilarme als arbres com tu.

Ara bé, el mico no li va fer gens de cas i aquesta vegada es va posar a cridar. Poc després ja se sentien els lladrucs dels gossos, que s'acostaven ràpidament al canyar. Els dos compares no van tenir temps d'amagar-se i els gossos van començar a perseguir-los. La guineu va córrer com un llamp a amagar-se a la selva, però el mico no podia córrer ni tampoc es podia enfilars als arbres per culpa de les sabates. Va intentar desfer-se'n, però com que ja tenia els gossos a sobre, es va deixar caure a terra i es féu el mort. Els gossos s'hi van acostar, l'ensumaren de cap a peus i, creient que realment era mort, no li van fer res i van passar de llarg. Tan aviat com els gossos hagueren marxat, el mico es va aixecar de cop, es tragué les sabates i se'n va anar cap a la selva tot cridant.

KA'I HA AGUARA

Aguara ndajeko peteĩ jey ohosetéma ho'u takuare'ẽ imba'e'ỹva ha vokóike osako'i Irũ ka'i rendápe jahechápa nomoirímíri chupe.

– Jahána chendive ka'i ja'u karai kili takuare'ẽ – ojerure asy aguara.

– Ndahaseitépa che. Upèanga'u aha ajekutukapa kapi'iratíme upérupi – ojembotavyete ka'i.

– Ame'ëta niko ndéve nde sapaturã...!! – ombojuru he'ẽ chupe aguara.

– Upéicharõ katu – ñambue, ikyre yma ka'i.

Sapy'aiterõguarã oguata Karẽ oje'óivo.

Oike takuare'ëndýpe, omopẽ mopẽ takuare'ẽ ha ho'u kirirĩ hikuái. Upéicha hágui ojekuako mitã ka'i ha he'i aguarápe

– He'ëtereí kóa kompái asapukáita!!!

– Ani resapukái!! – ombohováí kyhyjepópe aguara.

Are pora okaru rire kiriríme osẽjeýma ka'i oñemotie'ỹse

– Nde tarova piko nde irũ. Ekirirĩ...!!!! – oñe'ējoko chupe aguara.

– Ou mba'e ñandéve karai kili rymbajagua kuéra ha che ndajupikua'ái yvate, yvyra rakárẽ ndéicha.

Ka'i, ndoikua'aséi mba'eve ha oñepyrũ osapukái.

Sapy'aiterõguarã ohendúma hikuái jagua ñarõ aguimínte oguahéma katu jagua kuéra takuare'ëndýpe ha oñani hakykuéri kuéra. Aguara oñani ikatumiháicha ha okañy py'aete ka'aguýre; Ka'i katu, opo opo ndakatúi oñani ha ndaikatúi ojupi yvate sapatu ipýre. Oha`ã oipe'ase isapatu ha upeaja ojapaite hesẽ jaguakuéra; upémarõ ka'i ojeity yvýpe oñemomano. Jagua kuéra oñemboja ikótape ohetũ, ipy guive ñaka peve ha ohejarei jey chupe oimo'águi omano.

Are rire ka'i opu'ã, oipe'a isapatu ha osapukái ohóvo ka'aguýre.

Guaraní

Nombre aproximad de parlants
5.114.000.

On es parla

Al Paraguai, a la major part del territori; en algunes províncies de l'Argentina; a Bolívia, a les regions sud-orientals; i al Brasil, al Mato Grosso do Sul i en contrades disperses a prop de São Paulo i Porto Alegre.

Sabies que...

El guaraní és una de les llengües ameríndies amb més parlants. Estan distribuïts en quatre estats diferents (el Paraguai, l'Argentina, Bolívia i el Brasil) i, a més, és l'única llengua indígena d'un estat sud-americà que gaudeix oficialment del mateix rang que el castellà.

09

LA HISTÒRIA D'OGUN

Font:
Associació de
Nigerians de
Sabadell

Ogun era el fill gran d'Odúduà, el rei d'Ifé. Era un jove guerrer temible que contínuament lluitava contra els pobles veïns, els saquejava i els devastava i sempre s'enduia cap al seu regne esclaus i botins. En una d'aquestes invasions, va conquerir la ciutat d'Irè i en va proclamar rei el seu fill Oníré.

Després de molts anys de guerres i conquestes, va decidir visitar el seu fill per veure com duia les regnes de la ciutat. Desafortunadament, el dia que va arribar a Irè els seus habitants celebraven una cerimònia que requeria que durant tot el dia havien d'estar en silenci i no trencar-lo sota cap pretext. Ogun estava cansat del viatge, assedegat i molt afamat, i no parava de preguntar i de demanar explicacions sobre aquell silenci, però ningú no el saludava ni li responia perquè, com que feia tant temps que no els visitava, ningú el va reconèixer. Enfurismat, s'ho va prendre com una ofensa i ho va trobar una manca de respecte cap a la seva persona, va treure la seva espasa i va començar a destrossar tots els atuells. Quan va haver acabat amb els atuells va començar a tallar els caps de les persones que tenia més a prop.

Sort que el seu fill va aparèixer de seguida per oferir-li els seus àpats preferits: crancs, gossos, mongetes amb oli de palmera i vi de palma. Quan va estar ben tip, es va calmar i llavors es va penedir del seu acte de violència. Va decidir que ja havia viscut prou i amb la punta del seu sable va fer una esquerda a terra i hi va desaparèixer amb un tro eixordador tot dient unes paraules màgiques.

Si aquests mots es diuen durant una batalla, Ogun apareixerà per ajudar qui les hagi dites. Ara bé, si es diuen inconscientment o davant d'una persona que no és un vertader enemic, Ogun anirà en contra de qui les hagi pronunciat.

En la creença *orixá*, Ogun és un déu important, el déu del ferro. Representa els ferrers i tots els professionals que utilitzen aquest metall: pagesos, caçadors, carnisseres, barbers, mercenaris, fusters, escultors... També s'associa al número 7.

ÌTÀN ÒGÚN

Gege bí àkòsilè Ìtàn Ògún, O jẹ ọmọkùnrin Odùduwà ti ó dàgbà jùlọ, Olù sẹdálè Ile-Ifè. Ògún jẹ akíkanjú jágún jagun ti ọpọlọpọ èniyàn bèrù, eni ti ó jà pèlú ijoba àdúgbò rẹ ni ìgbà aye rẹ. Nínú ọpọlọpọ àwọn ìrin-àjò rẹ, O máa n Sábà kó àwọn ọlólá àti àwọn erú wálé láti ojú Ogun. Ó gbógún ti ilú Àrà, Ó sí pa wọn run. Ògún pa ọpọlọpọ Ìlu run, Ó sì kó Ìkogun wọn. Ó gba ilú ÌRÉ pèlú, o pa ọba wọn, ó si gbè adè lé ọmọ rẹ ọkùnrin lóri, ó si fi jẹ, oyè Oniiré “ọba Ìlú Ìrè”.

Sùgbọn Ògún pinnu láti lọ bẹ ọmọ rẹ ọkùnrin wò lẹ yìn ọpọlọpọ odún ti ó ti kúro ní ÌRÉ. Inú àwọn ara Ìlú ÌRÉ kodun fún wíwa tí ó wá sí ilú, àwọn èniyàn se àjọyọ wíwá sílú u’ rẹ, ní dídé rẹ, ayeyé wáyé nínú èyí ti àwọn akópa kò leè so àisóótó rẹ kan. Ebi pa Ògún lójó náà òhùngbẹ si gbẹ pèlú lógán ló rí àwọn agbè emu láimò wí pé òfifó ni wọn wà. Àwọn ara ilú kò leè rántí Ògún mọnitorí wipe o pé ti o ti wa silu gbeyin.

Ògún Gege bí onínúfufù, o múu bínú fún bí gbogbo rẹ ti dáké róró, o rò wípé wón se òun. Èyí mú kí o bèrèsí ni fi ìkúùkù fó àwọn ará adugbó, lójú ná pèlú àìlè è kó ibínú rẹ ni ijou, Ó bèrè sí ni fi adá gé orí àwọn èniyàn tó wà sàkàáni rẹ, àyàfi ìgbà ti ọmọ rẹokùnrin yọ pèlú àwọn ọpọ ounje ti ó fèràn jùlọ bí ajá, àti alákan, èwa yiyan pèlú epo àti èmu. Bí ó ti ‘n jéjijéati mímu ló wọ bée ni àwọn olùgbé ilú ÌRÉ n korin pé Ògúnjajá ti ó túmò sí pé ògún jéajá, èyí ti o fún un ni orúkọ “Ògúnjá”, Léyìn ti ó ti ni itélórùn ti ara rẹ si ti balẹ, Ògún kika àbámò bonu fún iwà jàgidijagan àti àinísùúrù ti ó ni àti pé ó ní Òun ti dàgbà. Èyí mú kí o ti orí idà rẹ bọlẹ, ó si wòlè pèlú idérùbà bíbú ramùramù. Ko tó di pé o wọlèlàkòókò yí, ó so àwọn orò kan.

Sùgbọn àwọn ọrọ wònyí kò se lò nínú àyídáyidá kan sá, nítorí bí kò bá sí otá ní wájú, Ògún yó fíjà peeta pèlú àwọn tó ní pé é lásán ni.

Gege bí òrisà, olórùn tó n lo irin ni Ògún jẹ. Àwọn alágbède àti àwọn tó n lo irin bí àwọn àgbè, àwọn ode, àwọn alápatà, àwọn onígàjámò, àwọn alágbàse, àwọn gbénàgbéna àti àwọn onísòná òkuta ló n bọ Ògún.

Ògún jéeni ọto, sùgbón ní ÌRÉ, wón ní pé ó pín sí ònà méjé. (Ògún méjèjélóde iré), gégé ní gbólóhùn tó túmò sí abúle méje ti ó ti pòórà bàyí ní itósí ÌRÉ. Beni elekeje fi dara po mo ògún.

Ioruba

Nombre aproximado de parlants
24.000.000 (més 2.000.000 que el tenen com a segona llengua).

On es parla

Al país ioruba, que comprèn el sud-oest de Nigèria i les regions limítrofes de Benín, així com en una regió discontinua (ioruba occidental) situada al centre-oest de Benín i centre-est de Togo.

Sabies que...

El ioruba és una de les tres llengües més parlades a Nigèria (juntament amb el haussa i l'igbo). Els iorubes constitueixen el 21% de la població total de l'estat.

10

EL REI KALI I LES SEVES DUES ESPOSES

Font:
*Associació per a
la Defensa del
Medi Ambient de
Balandou -
APROMAB*

En un poblet de la sabana africana, el rei Kali vivia tranquil·lament amb les seves dues esposes, la primera i la segona. Totes dues les tractava bé, però la segona era la seva preferida. Tant el rei com les dues reines tenien al seu voltant un equip de consellers, ajudants i savis.

El rei volia un fill perquè es quedés a palau i el succeís en el tron, però passaven els dies i les nits i cap de les dues esposes no li donava un príncep hereu. El poble ja començava a murmurar...

Un dia, quan estava assegut pensant sota el gran baobab, el seu griot li va anunciar que les seves esposes estaven encinta: s'havien quedat embarassades totes dues al mateix temps. I va decidir que la que li donés un hereu tindria una gran recompensa i rebria un tracte especial.

Nou mesos després, en una nit molt fosca, totes dues van donar a llum també alhora. La primera esposa va tenir un nen, i la segona, una nena; però el seguici de la segona va fer el canvi d'infants sense que les mares se'n adonessin, perquè volien rebre els beneficis de la recompensa.

Així, el nen van créixer sense saber qui eren les seves mares vertaderes. Ara bé, la primera esposa es va assabentar de l'engany i, com que no podia explicar-lo perquè no tenia cap prova per poder demostrar-lo davant del rei i el seu consell, va decidir compondre aquesta cançó:

“Vaig netejar la roba blanca del rei i la van tacar de sang dient que era beneïta.

Vaig batre l'arròs al morter i el van barrejar amb sorra i pedres dient que era beneïta.

Vaig donar a llum un nen, però el van canviar per una nena perquè creien que era beneïta.”

El príncep hereu cada nit anava a les estances de la seva —sense saber-ho— vertadera mare perquè li agradava escoltar com explicava contes i cantava cançons. Una nit, el griot va escoltar la cançó de la reina i va assabentar-se de la veritat; no va dubtar ni un segon i ho va anar a explicar al rei. El rei va convocar una gran assemblea amb tots els membres del seu seguici: les esposes, els fills, els consellers, els savis, el griot... Tothom hi era representat. Llavors va demanar explicacions als consellers de

les reines, però ningú no li va dir la veritat. Per això va fer que la primera esposa cantés la seva cançó:

“Vaig netejar la roba blanca del rei i la van tacar de sang dient que era beneita.

Vaig batre l'arròs al morter i el van barrejar amb sorra i pedres dient que era beneita.

Vaig donar a llum un nen, però el van canviar per una nena perquè creien que era beneita.”

Quan el rei va tenir coneixement de la veritat, va decidir tallar la llengua als consellers de la segona esposa, per mentiders, i va retornar a cada mare el seu infant.

MANSAKÈ NI A MOSOLU

Soonin dolé tède fadafinna gbèkan dyamanakan Mansa kali ni a moso fila tède yén ayi la dunugnatò tè kèla yén dyusu sumadò, konin denko hamin dyèdè dyèdè tède ye masankè la, kamasödön a moso fila nin bèè lönin né tède.

Wodö télè télè di tamin masan kali di hamin a denké kola mèen di a lé nödöbila mansayala. Dyumalon dodö, masankè ni sokèmobalu tède yé gnön yé la mansabolon na, a la dyélikè dondon mèn tò ko Kamarakè, o nada a fö a gnè ko a la moso fila bèè bada haridyè. Wokè mansakè sewada kosèbè kibaroya wo la. A ka a kan di ko ni moso mèn ka denké södön, alé Mansa kali kètaba, dyada bèèdö dyadaba, ko a di tura lolu ani sanin ni wodi siyaman di moso wo ti ma.

Karo könöndö tamin ködö, a moso fila bèè ka a dyèdè ma södön, mosofölö ta denké, mosofilanan ta den moso. Tinködö mosoködö lukalön ko mosofilanan (badamoso) le duman ba ye masankè gnè, a yi bèn na a ma ka den gnerinin nu ma falen. Ka denké kè moso filanan taa di ka den moso kè mosofölö (gbalomoso) taadi. Masankè ka sobèè la lonnin denké kola.

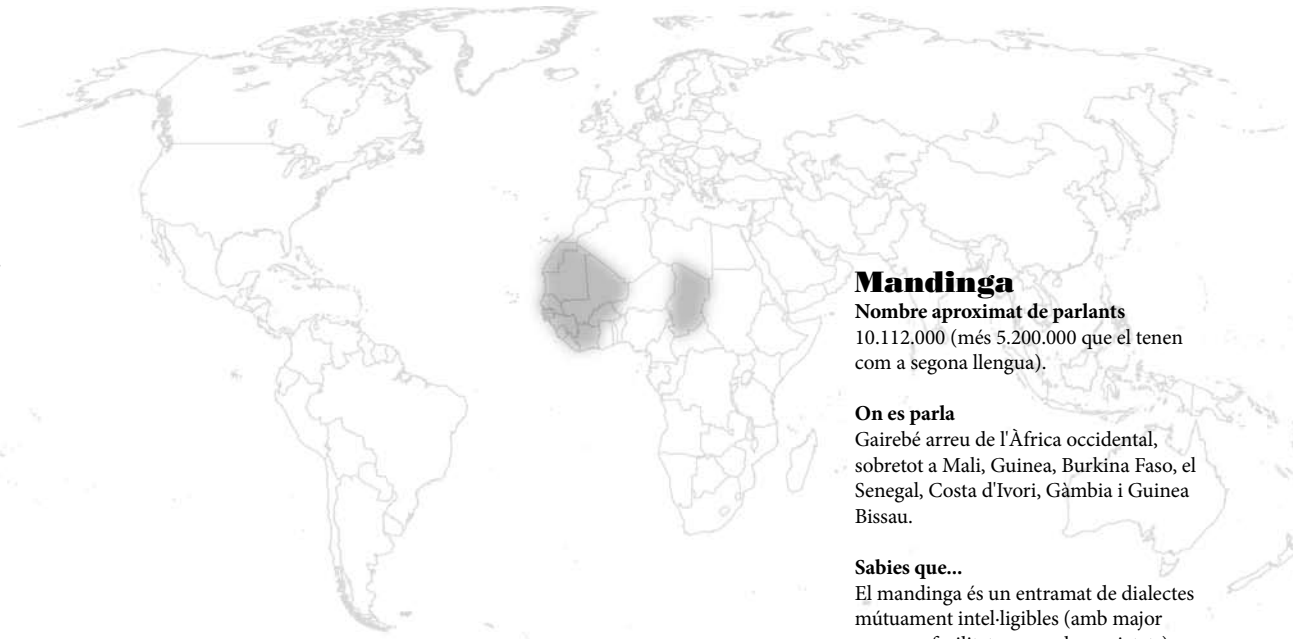
San woronwila tamin ködö, gbalo moso la tinködö moso do ka fö denké Sundryata Touraman gnè ko a na bèdèbèdè ye gbalomoso le di. Wo lihala lönkö Sundryata Turaman bolo, su-u-su a di wa a si gbalomoso dafè, ko n'na todi la n'gne. Wo fanan di a denké ma gnininka “ko n'gne munfen todi la i gnè n'den Sundryatanin Turaman, n'gne munfen todi la i gnè n'den Sundryatanin Tuuraman. “N'ka n'fa mansa la aridyinè fanin ko a yi ka dyeli kè wo kan ko n'ne ye bobo di. N'ka n'fa mansa la aridyinè malo susu, a yi ka bèrè kè wo dö ko n'ne ye bobo di. N'ka i le Sundryatanin Turaman södön, a yi ka i le mafalen dén moso la ko n'ne ye bobo di.”

Wo dönkili diya da sundyata turaman gnè haan a ka fö sewa boloma ko “tintin n'na bada todi la n'gnè.”

Lonkelen wole dö, Dyeli Kamarakè ka todi la kan wole mèn sudö, kènè bö mèn kè a wada a fö mansakè gnè, ko n'fa mansa ko do ye i la luma mèn gnaminnèn kossèbè. Masankè tolo don wo dö, a ka sokönömö bèè la dè banandyuba ködö. Wo ladèè könöma, a yi ka kuma di gbalomoso ma, wo ka a diyaka ko a le le den ye denké di (Sundryata Turaman). Gbalomoso banin kuma la fefe, mansakè ka kuma di tinködö mosolu ma. Wo yi ka fö ko Gbalo moso la kuma ye tugna le di, ko a yi le ka den ma falen kè, ka denké di badamoso ma, ka den moso di gbalomoso ma. Masanskè ban kö wo lön na, a ka dyamariya di ko ka denké di gbalomoso ma (bawo wole ka a södön), kaban ka den moso di bada moso ma (bawo wo fanan södön den ne wo di). A banan fanan ka dyamariya di ko ka tinködösi moso wo bèè nèn tè a yi da dö (ka a yi fuwa) yo sariya ka fö gnanmèn kan.

Nin todi ködö le ko ko la ban tö tugnale ma, a ba mèn gnagna ma, aninkö ko mansa siyaman kèrèsibalu le a la don na fili dö.

(Versió en mandinga de Guinea)

Mandinga

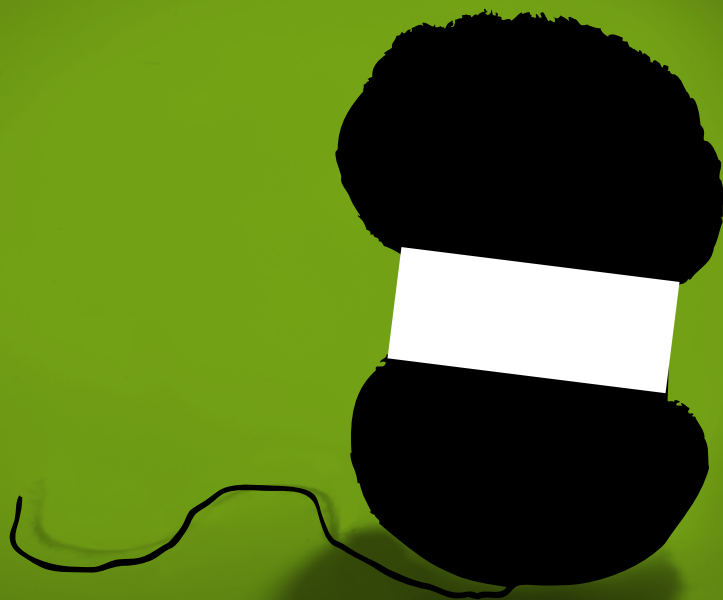
Nombre aproximad de parlants
10.112.000 (més 5.200.000 que el tenen com a segona llengua).

On es parla

Gairebé arreu de l'Àfrica occidental, sobretot a Mali, Guinea, Burkina Faso, el Senegal, Costa d'Ivori, Gàmbia i Guinea Bissau.

Sabies que...

El mandinga és un entramat de dialectes mútuament intel·ligibles (amb major o menor facilitat, segons les varietats). Es parla a molts països de l'Àfrica occidental, però en cap no és oficial.

EL CABDELL DE FIL PERDUT

Font:
Rafèu Sichel Bazin
Ès de França i viu
a Sant Esteve
Sesrovires.

Una vegada, tres cosidores se'n tornaven a casa seva després d'haver estat cosint tot el dia. Una d'elles va veure un cabdell de fil perdut a la vora del camí.

—Quina sort! —va dir, agafant-lo i posant-se'l a la butxaca del davantal.

Però pel camí, com més avançava, més pesada se li feia la butxaca del davantal. Enfadada, cansada, en va treure el cabdell i el va llençar.

Tot seguit va aparèixer un dimoniet que es va burlar d'ella:

—Pesadet el cabdellet... Pesadet el cabdellet... He aconseguit fer-me portar fins aquí.

LA PELÒTA DE FIALS PERDUDA

Un còp, tres cordurièras se'n tornavan a lor ostal aprèp aver cosut tota la jornada. Una d'elas vegèt una pelòta de fial perduda sul bòrd del camin.

“Quina bona fortuna”, çò diguèt en l'amassant e la botant dins la pòcha de son davantal.

Mas en camin, tant mai avançava, tant mai la pòcha de son davantal se fasiá mai pesuga. Enervada, alassada, ne sortiguèt la pelòta de fial e la getèt.

Tanlèu apareguèt un diablton que se trufèt d'ela:

- “Pesòta la pelòta... Pesòta la pelòta... Soi arribat a me far portar fins aquí”.

Occità

Nombre aproximat de parlants
D'1.000.000 a 3.700.000.

On es parla

Al nord-oest de Catalunya (la Vall d'Aran), el sud de França, el nord-oest i el sud d'Itàlia i Mònaco.

Sabies que...

La literatura dels trobadors segurament és el testimoni més gran de la llengua occitana. Va ser la primera llengua romànica codificada, i en aquella època era la llengua de cultura a tot l'arc mediterrani nord-occidental (península Itàlica, península Ibèrica i actual França).

12

LA LLEGENDA DEL DRAC DE WAWEL

Font:
Ania Dubicka
Ès de Polònia i
viu a Sant Quirze
del Vallès.

Fa molt i molt de temps, hi havia una fera que no deixava dormir els habitants de Cracòvia. Era un drac cruel, el drac de Wawel, que vivia en una cova a prop dels murs de la ciutat i atemoriria la població dels voltants. No només raptava i devorava les ovelles i altres animals, sinó també les dones boniques de la cort reial. Les dones i tots els habitants en general patien per la seva vida, però no sabien com fer front al drac i vèncer-lo. El rei Krak, desesperat i desitjós de salvar el seu regne i tots els seus súbdits, va anunciar:

«Aquell que tingui prou valor per combatre el drac i derrotar-lo serà recompensat amb la mà de la meva jove i bonica filla i la meitat de la meva fortuna.»

Molts foren els valents que gosaren lluitar contra el drac, atrets per la fabulosa recompensa de la immensa fortuna i la possibilitat d'aconseguir la mà de la princesa, la dona més bella de tot el regne. Molts cavallers, vestits amb les seves cuirasses brillants i damunt dels seus cavalls, estaven convençuts de poder sortir airoso de la seva batalla amb el cruel drac. Desgraciadament cap d'ells va poder vèncer-lo —alguns van perdre la vida al camp de la batalla intentant lluitar-hi, altres tornaren malferits i uns altres no gosaren ni començar la batalla en veure el foc que li sortia dels queixals. El rei, amoïnada pels fracassos dels cavallers, es trobava desesperat davant d'aquesta situació. Semblava que ningú no podria batre mai el drac.

Un dia, un jove aprenent de sabater, que es deia Szewczyk Dratewka, va tenir una idea genial:

«Mataré una ovella i l'ompliré de sofre. Ja veurem si el drac encara tindrà gana després d'aquest àpat suculent.»

I va engegar el seu pla. Després de posar-li l'ovella falsa al costat de la cova, el drac la va veure i se la va cruspitar d'una queixalada. El sofre li va provocar una forta cremor a l'estómac i va sentir la necessitat immediata de beure molta aigua. Va córrer cap al riu i va beure tant que va explotar. Així va ser com el jove aprenent de sabater va vèncer el drac!

Tothom estava molt content perquè, per fi, la ciutat s'havia alliberat del monstre cruel. El rei va complir la seva promesa i el jove victoriós es va casar amb la seva filla. I van viure molts anys amb felicitat.

LEGENDA O SMOKU WAWELSKIM

Dawno, dawno temu w grodzie króla Kraka, jedno zmartwienie trapiło mieszkańców miasta. Okrutny smok, który miał swoją pieczarę całkiem niedaleko murów miasta siał spustoszenie. Porywał i pożerał nie tylko owce i inne zwierzęta, ale także piękne panny z dworu króla. Dziewczęta i mieszkańcy obawiali się o swoje życie, ale nie wiedzieli jak przeciwstawić się smokowi i jak go pokonać. Zrozpaczony król, pragnąc uratować swoje królestwo i wszystkich swoich poddanych, ogłosił:

«Temu, któremu starczy odwagi by stanąć do walki ze smokiem i go pokonać oddam za żonę moją piękną i młodą córkę, a także połowę mojego królestwa».

Wielu było śmiałków, którzy postanowili rozprawić się ze smokiem, skuszeni wspaniałą nagrodą -nieprzebraną fortuną i możliwością poślubienia księżniczki, najpiękniejszej panny w całym królestwie. Wielu rycerzy odzianych w lśniące zbroje, na swoich koniach, było przekonanych, że to właśnie im uda się pokonać smoka. Niestety, żadnemu z nich się to nie udało – jedni stracili życie na polu walki, bezskutecznie próbując pokonać smoka, inni wracali ranni, jeszcze inni nie mieli nawet odwagi rozpocząć walki widząc ziejący z paszczy potwora ogień. Król, zmartwiony niepowodzeniami rycerzy, czuł się bezsilny wobec zastanej sytuacji. Wydawało się, że nikomu nie uda się pokonać smoka...

Ale pewnego dnia młody uczeń szewca, zwany Dratewką, wpadł na wspaniałą pomysł:

«Zabiję owcę a w jej wnętrzu włożę siarkę. Zobaczymy czy smok skusi się na tak pyszny posiłek».

Co pomyślał, to zrobił. Postawił fałszywą owcę obok jaskini, w której żył potwór. Kiedy smok zobaczył zwierzę, od razu je pożarł. Siarka, która była ukryta we wnętrzu owcy zaczęła palić żołądek potwora. Smokowi zachciało się bardzo pić. Pobiegł do rzeki by ugasić pragnienie. Pił wodę, pił, pił, aż pękł. W ten sposób młody szewczyk pokonał smoka!

Miasto zostało uratowane od okrutnego smoka. Wszyscy mieszkańcy byli bardzo szczęśliwi. Król dotrzymał przysięgi. Młody zwycięzca poślubił księżniczkę i żyli długo i szczęśliwie.

Polonès

Nombre aproximat de parlants
38.500.000.

On es parla

A Polònia, l'oest de Bielorússia, l'oest d'Ucraïna, l'est de Lituània, el nord-est de la República Txeca, Eslovàquia, Hongria, el sud-est de Letònia i el nord de Romania.

Sabies que...

En la llengua polonesa les paraules són planes, a excepció de les paraules estrangeres i d'algunes formes verbals.

13

EL SACI-PERERÊ

Font:
*Cristiane Ortega
da Costa*
*És del Brasil i
viu a Polinyà.*

El Saci-Pererê, o Saci, és un personatge molt conegut del folklore brasiler. Conta la llegenda que és un noi negre, amb una sola cama, que porta una caputxa al cap que li dóna un aspecte màgic. Els seus moviments són tan ràpids que sembla que es mogui sobre un remolí de vent. És una criatura entremaliada i li agrada fer bromes als animals i a la gent. Per exemple, espanta els viatgers nocturns amb els seus xiulets, molt aguts i impossibles de localitzar; o gaudeix fent trenes als cabells dels animals després d'haver-los deixat ben cansats.

Des de fa molts anys, la llegenda del Saci-Pererê s'ha utilitzat per atemorir els vaillets quan es porten malament o no creuen la mare. A les famílies amb infants, les mares contaven que al bosc hi vivia un personatge màgic que s'emportava la mainada que no feia cas dels pares i que no es portava bé. No hi ha cosa que espanti més quan s'és petit que la por de separar-se dels pares i no tornar-los a veure més, per això aquesta llegenda funcionava. Ara bé, només feia efecte uns minuts perquè els infants oblidaven ràpidament els consells de les mares i tornaven a fer-ne de les seves. Si més no, cada cop que un vaillet escoltava un xiulet agut fugia cap a casa perquè es pensava que en Saci vindria i se l'enduria ben lluny.

SACI-PERERÊ

O Saci-Pererê, ou Saci, é uma personagem bastante conhecida do folclore brasileiro. Conta a lenda que é um menino negro jovem, só com uma perna, com um barrete vermelho na cabeça que lhe confere poderes mágicos e um cachimbo. De tão rápido, parece que se desloca num redemoinho de vento. É muito travesso e brincalhão e gosta de pregar partidas aos animais e às pessoas. Por exemplo, assusta os viajantes noturnos com assobios, muito agudos e impossíveis de serem localizados; e também adora fazer tranças aos animais, depois de os cansar com correrias.

Há muitos anos que a lenda do Saci-Pererê é utilizada para assustar os meninos malcomportados ou que não acreditam na mãe. Nas famílias com crianças, as mães contavam que no meio do mato vivia uma personagem mágica que vinha buscar os meninos desobedientes e que se portavam mal. Nada assusta mais uma criança do que o medo de separar-se dos pais e não voltar a vê-los e era por isso que esta lenda dava os seus frutos. Mas esse medo apenas durava uns minutos porque as crianças esqueciam-se rapidamente dos conselhos das mães e voltavam a fazer travessuras. Quando uma criança ouvia um assobio agudo fugia para casa porque pensava que o Saci a vinha buscar para a levar para bem longe.

Portuguès

Nombre aproximat de parlants

De 192.000.000 a 202.000.000.

On es parla

A Portugal, l'oest d'Espanya, el Brasil, Moçambic, Cap Verd, Guinea Bissau, São Tomé i Príncipe, Angola, Timor Oriental i Macau.

Sabies que...

El portuguès és una llengua molt rica en dialectes. En té més de trenta!

14

LA NINA PAKCHA

Font:
Kichwas
Asociación
Sociocultural
Andina

La Nina Pakcha, que vol dir *cascada de llum*, era una espigada jove que corria pels camps amanyagant-los amb els seus ulls grossos. Fins i tot el vent s'aturava quan acaronava la seva cara.

Ara bé, les plantacions de blat de moro estaven desfetes perquè una sequera no havia deixat ni rastre de les terres sembrades. Per culpa d'això, els cérvols havien fugit a altres terres i els ocells no cantaven a l'alba.

A la vista de tot plegat, doncs, els avis es van reunir i van arribar a una conclusió: en Taita (*pare*) Imbabura estava enfadat. Era necessari sacrificar la flor més bella com a ofrena a aquest déu colèric. Si més no, això era el que van creure aquests vells savis del poble sarance després de deliberar-ho al voltant d'una foguera.

La Nina Pakcha, de peus àgils, va ser l'elegida. Però a part del vent també tenia un altre enamorat de la seva bellesa: en Guatalquí, l'amor del qual era tan gran com la seva valentia. Ell se li va declarar i ella el va acceptar; llavors van decidir desafiar tots dos junts els designis del déu i del seu poble, i van fugir.

El poble, temorós de la venjança d'en Taita Imbabura, els va perseguir perquè volia sacrificar-los. La fugida, entre camps de sol ardents, va ser molt dura. I aleshores, quan estaven a punt d'atrapar-los, davant dels ulls dels perseguidors va succeir un miracle: la Nina Pakcha va desaparèixer.

En aquell punt, en aquell precís moment, s'hi va formar una llacuna. En Taita Imbabura havia acceptat l'ofrena, però no hi estava del tot conforme i va fer caure un llamp sobre en Guatalquí, que va quedar convertit en un arbre sagrat, el Lechero, perquè vigilés per sempre la seva estimada. Hi ha qui diu que va ser així com en Taita va protegir la parella de la ira de la gent. Moments després, una intensa pluja va començar a regar els camps.

Encara avui dia, el Lechero mira amorosament en direcció a l'aigua i els antics sarances continuen arribant fins a aquest indret per oferir les seves collites en aquests santuaris naturals.

NINA PAKCHA NINAPACHA MANTA RIMAYKUNA

Wayra kaman, ñawipi jakurikushpa sakirin. Nina Pakcha, shuk sumak jarilla kuytsa, jatun ñawiwán jakurishpa pampakunapi kalpakun kashiyán.

Shinallatak ñukanchi tukuylla chakirirka na tamiyamanta tarpushkakuna. Llamakunapash shuk pampakunaman anchushpa rishka, shinapash urpikunaka ña na punllayakunapik takin.

Shinamanta jatun yayakuna tantanakushpa shuk yuyayman rimarishpa chayarka: Jatun tayta Impapura piñashkami.

Chaymantami karanapacha tukurka shuk kuyaylla sisata kay ashtaka piñakapuchikman. Shinami yuyan kashiyán apukunaka rimarikunapi.

Ninapacha, sumak kallpak chaki kashkamantami akllay tukurka, sumak kuytsa kakpi wayrapash kuyarka, shuk sumak wanprapash kuyarka, shuti Watalky. Shina ninan juyay charimanta apuchiktapash, llaktatapash na kasurka.

Chaymantami anchunkapak churarin, ima jatun pachapash, taytakunapash nichun. Paykunapak jaryaywan rinajushpaka apuk urkuta sikanakushpa, ñawipura rikurishpa rinanku.

Ayllukuna tayta Impapurata manchaymanta katinkapak churarin maypi tuparinkakaman. Manchanayay sachakunata, pampakunata, inti na inti katin.

Ñami paktanakurka japinkapak, shina paykunapak ñawikunapika chinkarin ninapachaka. Paypak shayakun pushtupika ashtaka yaku tukun.

Tayta Impapuraka sumak karayta chaskin, shinallata na ashta chaykaman karkachu:

Kulun puyuka chay shuk jatun nina nirka, Wataykipa jawapi urmarka, shuk pinllu yurapi tikrachirka, shina paypa juyashkata rikuriyachun sakirka.

Shinami pipash nin, chashnami wakaychirka jatun taytak

Impapuraka kay ishkay runa, warmikunata kay sumak aylluk taytak kamishaskakunata.

Chaypa jipami ninanta tamiyay sumak saransi pampakunata kallarirka, maypimi sarakuna tarpushka karka.

Shina kunankaman pinllu yuraka tukuy kuyaywan yaku mamata rikukun.

Chay pushtukaman chayan sarun Saransikuna kunankaman karanakunata karankapak sumak pachakunaman.

Pinllu pankakuna kuyurikpika, Imbacocho yakuka wakimpika ankas tikran.

Quítxua

Nombre aproximad de parlants

Entre 8.000.000 i 10.000.000.

On es parla

Al Perú i també a l'Equador, Bolívia, l'Argentina, Colòmbia, Xile i el Brasil.

Sabies que...

El quítxua és la llengua indígena amb més parlants de tot el continent americà.

15

LA LLEGENDA DEL MĂRȚIȘOR

Font:
*Doina Roman i
Rares Punteas*
Són de Romania i
viuen a Polinyà.

El *mărțișor* és un penjoll o adorn artesà lligat amb un fil entreteixit amb dos colors, el blanc i el vermell, que els joves ofereixen com a símbol d'amor a les noies el dia 1 de març (*Martie*). Precisament, la paraula *mărțișor* també s'utilitza per anomenar aquest dia, en què se celebra l'inici de la primavera.

La història del Mărțișor es remunta 2.000 anys enrere, abans que els romans conquerissin Dàcia, la terra coneguda avui dia com a Romania. La tradició diu que la gent ja portava les monedes d'or, plata o altres metalls preciosos lligats amb un fil entreteixit, però en un principi era blanc i negre. El blanc recordava el renaixement de la naturalesa després de l'hivern. Es portava al canell o a la banda dreta de la roba. En un principi era un amulet, però després de la història del drac i el jove es va convertir en un regal de vida i esperança. I aquesta història comença així...

Fa molts anys, el sol baixava des del cel per estar entre la gent en forma d'un jove bell i fort. Li agradava ballar amb moltes noies alhora, formant una rotllana. Un dia, Zmeu, el drac, gelós del sol, el va raptar i el va tancar a la presó del seu castell. A partir d'aquell moment tot el món va canviar. Els ocells ja no cantaven, els rius no tenien aigua, els nens ja no jugaven i tothom va oblidar-se de com somriure. Ningú era prou fort per lluitar contra el drac, fins que un dia un noi amb coratge va decidir salvar el sol. Molta gent l'animava i li donava forces que l'ajudessin a vèncer el drac. El viatge fins al castell del drac va durar tres estacions: l'estiu, la tardor i l'hivern. Quan el jove es va trobar amb el drac va començar una lluita que va durar molts i molts dies. El monstre era més poderós que el jove, però la seva persistència va fer que finalment acabés matant la bèstia.

El sol, alliberat de nou, va tornar a aparèixer al cel i així l'alegria va tornar al món. La naturalesa va seguir el seu curs i la gent va poder tornar a ser feliç. En canvi, el jove no arribà a veure la primavera perquè va perdre tanta sang que va deixar la seva vida en la lluita. De la sang de les seves ferides sobre la neu, en va aparèixer una flor de color blanc, el *ghioce*. És la primera flor de la primavera i té la forma d'una campaneta, fràgil i formosa.

Des de llavors, els joves entreteixeixen els dos fils, un de blanc com la neu i un altre de vermell com la sang de l'únic lluitador que va tenir el coratge de vèncer el drac.

LEGENDA MĂRȚIȘORULUI

Mărțișorul este un obiect de podoabă sau de artizanat, legat cu un șnur împletit din două culori: alb și roșu.

Acest cuvânt se folosește pentru a denumi luna martie. În fiecare an, la data de 1 martie, tinerii oferă fetelor un dar ca simbol al dragostei.

Istoria lui începe acum 2000 de ani, înainte de cucerirea Daciei de către romani, ținut cunoscut astăzi ca România. Tradiția ne spune că oamenii purtau monede din aur, argint sau alte metale prețioase legate cu un fir împletit, la început în alb și negru. Albul amintea renașterea naturii după iarnă. Se purta la încheietura mâinii sau pe partea dreaptă a hainei ca o broșă. La început a fost o amuletă, dar mai târziu, odată cu legenda zmeului și a tânărului, a devenit un dar din dragoste și speranță. Așa începe legenda...

Cu mult timp înainte, Soarele cobora din cer printre oameni ca un tânăr frumos și puternic. Îi plăcea să danseze împreună cu fetele, în horă. Dar într-o zi, zmeul, gelos, l-a prins și l-a închis în temnița din castelul său.

Lumea se schimbă. Păsările nu mai cântau, râurile nu mai aveau apă, copiii nu se mai jucau și oamenii uitau să zâmbească.

Nimeni nu avea puterea să lupte cu zmeul. Însă într-o zi, un tânăr viteaz hotărât să salveze Soarele. Mulți l-au încurajat și i-au dat din forța lor pentru ca să aibă tot ajutorul necesar.

Călătoria a durat trei anotimpuri: vara, toamna și iarna. Eroul a găsit castelul zmeului și a luptat cu zmeul zile în șir. Monstrul era mai puternic, dar în cele din urmă, tânărul tenace a omorât monstrul. Soarele eliberat a răsărit din nou și în acest fel, bucuria s-a întors în lume. Natura era ca înainte, oamenii se simțeau din nou fericiți.

În schimb, tânărul nu a ajuns să vadă primăvara, și-a pierdut viața în luptă. Sângele său a căzut pe zăpadă. Astfel a apărut din pământ o plantă de culoare albă: ghiocelul. Este prima floare a primăverii, are forma unui clopoțel, e foarte fragilă și frumoasă.

De atunci, tinerii împletesc două fire: unul alb ca zăpada și celălalt roșu ca sângele luptătorului care a avut curajul să învingă zmeul. Fetele primesc semnul dragostei și o floare cu un surâs. În fiecare an, mărțișorul este un dar al vieții și al speranței.

Romanès

Nombre aproximat de parlants
23.500.000.

On es parla

A Romania, Moldàvia, l'oest d'Ucraïna, Sèrbia, l'est d'Hongria, el nord de Bulgària, el nord-est de Grècia, el centre i el sud d'Albània i Macedònia.

Sabies que...

No se sap amb seguretat on es va originar la llengua romanesa ni tampoc per què les seves varietats actuals es parlen en regions tan allunyades les unes de les altres.

16

LA LLEGENDA DE KITEJ

Font:
Inna Alpatova
És de Rússia i viu
a Palau-solità i
Plegamans.

Al mateix centre de Rússia hi ha un llac anomenat Svetloyar, que és la perla de la naturalesa russa. Es diu que a les aigües d'aquest llac hi ha una ciutat invisible anomenada Kitej, coneguda com la petita Atlàntida russa, i, de vegades, al voltant del llac s'hi pot sentir algun cant i algun repic llunyà de campanes. Aquesta n'és la llegenda.

Fa molts i molts anys, el gran duc Jordi II, anomenat també gran príncep Vladímir, va trobar un lloc molt formós i va decidir construir allà mateix una preciosa ciutat, que va anomenar Kitej. Al centre, s'hi van construir sis esglésies molt boniques. Quan els tàrtars van envair Rússia, van veure que efectivament era una ciutat preciosa i la van voler conquerir.

Quan els atacants van arribar a les muralles de la ciutat es van quedar sorpresos: els seus habitants no havien construït cap fortificació i semblava que no volien defensar-se. L'única cosa que van fer va ser resar a Déu perquè els salvés ja que sabien que no podien esperar res de bo dels invasors. Els conqueridors van atacar la ciutat i de sobte va començar a brollar aigua de la terra. Els tàrtars, esporuguits, van abandonar la seva comesa d'atacar la ciutat i van fugir, però l'aigua no parava de brollar.

Quan es va calmar, el lloc de la ciutat estava ocupat per un llac i només se sentia la remor de les onades. A la llunyania es veien les creus de les esglésies que brillaven mentre s'anaven submergint; va ser l'últim que va desaparèixer sota les aigües i ja no es va sentir res més, només l'aigua.

Des de llavors, aquesta ciutat existeix sencera, però és invisible. La llegenda diu que només una persona sense ràbia i amb l'ànima pura pot veure-la al fons del llac i escoltar el soroll de les seves campanes.

ЛЕГЕНДА О КИТЕЖ-ГРАДЕ

В самом центре России, Нижегородском крае, есть озеро Светлояр - жемчужина русской природы. Это озеро называют иногда маленькой русской Атлантидой: его история овеяна легендами.

Расположено оно в лесной чаще. Голубые воды озера лежат неподвижно днем и ночью. Лишь изредка легкая зыбь пробегает по ним. Бывают дни, когда до тихих берегов доносится протяжное пение, и слышится далекий колокольный звон.

Давным-давно, еще до пришествия татар, великий князь Георгий Всеволодович вышел на "зело прекрасно" место, где поставил город. Так на берегу озера появился славный Китеж-град. В центре города возвышались шесть глав церквей.

Придя на Русь и завоевав многие земли наши, Батый услышал про славный Китеж-град и устремился к нему со своими ордами...

Татары грозовой тучей обложили город и хотели взять его силой, но когда они прорвались к его стенам, то изумились. Жители города не только не построили никаких укреплений, но даже не собирались защищаться. Жители молились о спасении, так как от татар не приходилось ждать чего-либо доброго.

И как только татары ринулись к городу, из-под земли вдруг забили многоводные источники, и татары в страхе отступили. А вода все бежала и бежала...

Когда стих шум родников, на месте города были лишь волны. Вдали мерцала одинокая глава собора с блестящим посредине крестом. Она медленно погружалась в воду.

Вскоре исчез и крест. Теперь к озеру есть путь, который называется Батыевой тропой. Она может привести к славному городу Китежу, но не каждого, а лишь чистых сердцем и душою. С тех пор город невидим, но цел, а особо праведные могут увидеть в глубине озера огоньки крестных ходов и слышать сладкий звон его колоколов.

Rus

Nombre de parlants

155.000.000 (més 100 milions que el tenen com a segona llengua).

On es parla

A la Federació Russa, Ucraïna (Crimea), Bielorússia, el nord-est i el sud-oest de Moldàvia, Letònia, Estònia, Lituània, Finlàndia, Polònia, el sud-est de Romania, Bulgària, el Kazakhstan, el Kirguizistan, el nord de Geòrgia, Armènia, l'Azerbaidjan, el Tadjikistan, el Turkmenistan i l'Uzbekistan.

Sabies que...

En molts estats sorgits de la dissolució de la Unió Soviètica hi ha grans masses de russòfons monolingües. Per això, la funció del rus com a mitjà de comunicació entre gent d'ètnia diferent continua vigent i, per tant, és la segona llengua de milions de persones.

EL LLAC DEL CIGNE

UNA LLEGENDA
DE GUTSULSCHINA
(UN TERRITORI D'UCRAÏNA
A PROP DELS CARPATS)

17

Font:
*Viktoriya
Tytarenko*
*És d'Ucraïna i viu
a Palau-solità i
Plegamans.*

Prop d'una vila anomenada Lyucha hi ha una muntanya que es diu Palyta. Al capdamunt d'aquesta muntanya hi ha un llac molt petit però profund: el llac del Cigne. Encara avui, les persones grans de la zona expliquen quin és l'origen del seu nom.

Fa molts i molts anys, al peu de la muntanya de Palyta hi havia una casa molt petita on vivien un home vidu amb la seva filla Marichka, una jove preciosa. Vivien tranquils, vigilants la muntanya i una mica allunyats del poble. Quan els tàrtars van arribar a Lyucha, van destruir-ho tot i van matar molta gent. Després van avançar cap a la muntanya amb la intenció de travessar-la i anar cap a l'altra banda per seguir conquerint terres. Quan van arribar al peu de la muntanya van veure la casa on vivien la Marichka i el seu pare i s'hi van apropar. En aquell mateix moment la noia sortia de casa.

Els tàrtars la van raptar i la van obligar a ensenyar-los el camí cap a l'altra vall. Ella no parava de plorar i els va demanar que si no la deixaven anar no els ajudaria a aconseguir el que volien. Ara bé, els tàrtars li van dir que si no els ajudava matarien el seu pare i cremarien la casa. Quan va sentir que farien mal al seu pare, la Marichka va cedir i va començar a pujar muntanya amunt per ensenyar-los el camí. Ella coneixia molt bé aquest camí, que a través del bosc arribava a altres pobles. Després de caminar una estona van arribar a dalt de la muntanya i van començar a travessar el llac, que en aquell moment encara no tenia nom.

Com que era hivern, el llac estava gelat i només la Marichka sabia que caminaven sobre d'aigües gelades. Quan van ser al bell mig del llac, va dir que estava molt cansada, que tenia molt de fred i que necessitava una mica d'escalfor per poder continuar el viatge. Els tàrtars també estaven cansats i van decidir fer foc perquè la Marichka entrés en calor. Van encendre una gran foguera i el gel va començar a desfer-se sota seu. Es va fondre tan de pressa que no van tenir temps de fugir i tots es van enfonsar dins del llac, fins i tot la Marichka.

El pare, que quan va saber què havia passat va sortir darrere la seva filla per salvar-la, va veure aquell immens forat al gel i es va adonar de la catàstrofe: la Marichka havia mort, però amb

el seu sacrifici havia salvat de la destrucció tàrtara les vides dels habitants de moltes viles de la regió.

L'home va plorar molt i finalment va tornar cap a casa molt trist; des d'aquell dia no va deixar de pensar en la seva filla. Quan va arribar la primavera, un dia era a prop del llac, plorant, i de sobte va veure com de dins l'aigua en sortia un cigne de color blanc. Era l'ànima de la Marichka, que sortia de les profunditats del llac. El pare no va poder deixar de mirar-lo fins que es va convertir en pedra. I des d'aquell moment, a la muntanya de Palyta, al llac del Cigne, hi ha una escultura amb la forma d'aquest ocell preciós que ens recorda el gest heroic de la Marichka.

ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО

Легенда Гуцульщини

В селі Люча є гора Палита. На ній невелике, але дуже глибоке озеро, яке називають Лебединим. Старі люди розказують, чому воно дістало таку назву. Було то дуже давно. Під горою Палита стояла невелика хата, в якій жив чоловік-удовець з дочкою Марічкою. Одного разу в село ввійшли татари, різали, вбивали, грабували людей. Упоравшись у Лючі, надвечір задумали татари перейти ліс на Палиті і піти на інші села. І коли підійшли під гору, побачили хату чоловіка, про якого у нас ішла мова. На своє лихо з хати вийшла Марічка. Вона була дуже гарна.

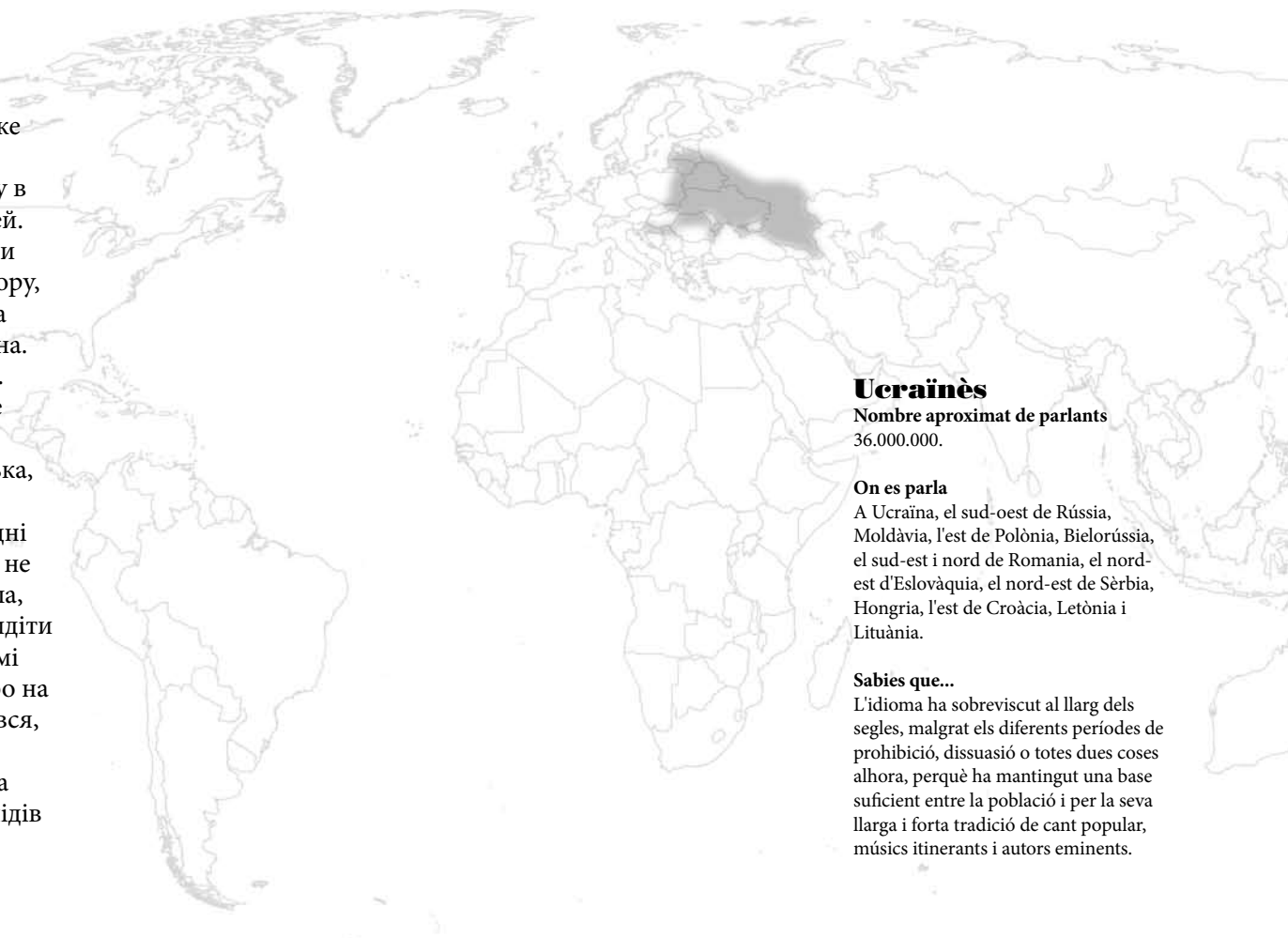
Татари сказали, щоб вона збиралася і йшла з ними. Буде їм за проводиря. Вона плакала, просилася, але це не допомогло. Вони стали погрожувати, що тата вб'ють, хату спалять, а її заберуть силою. Щоб врятувати батька, Марічка пішла з татарами, була проводирем у них.

Вона добре знала ліс на горі Палита і дорогу в сусідні села. Привела татарів до озера (воно тоді ніякої назви не мало). Це було зимою, озеро замерзло. Марічка сказала, що хоче відпочити і трохи погрітися коло вогню, посидіти в лісі. Татари послухали її, розпалили багаття, бо їм самі хотіли погрітися. Вони не знали, що під ними озеро, бо на льоду був сніг. Розклали великий вогонь, лід провалився, всі пішли на дно, і Марічка з ними.

Батько пішов слідом за татарами. Коли прийшов на озеро, зрозумів, що сталося, бо далі на снігу ніяких слідів не було.

Марічка врятувала багато сіл від диких татарів, а сама загинула.

Батько тужив, плакав, кликав Марічку. Одного весняного дня стояв він коло озера і плакав. І раптом побачив, що з глибини озера виплила біла лебідка. Це була душа Марічки. Батько вже нікуди не йшов від озера, а стояв і дивився на ту лебідку. І так він там і закам'янів, перетворився на камінь. І дотепер стоїть той камінь коло Лебединого озера на горі Палита.

Ucrainès

Nombre aproximat de parlants
36.000.000.

On es parla

A Ucraïna, el sud-oest de Rússia, Moldàvia, l'est de Polònia, Bielorússia, el sud-est i nord de Romania, el nord-est d'Eslovàquia, el nord-est de Sèrbia, Hongria, l'est de Croàcia, Letònia i Lituània.

Sabies que...

L'idioma ha sobreviscut al llarg dels segles, malgrat els diferents períodes de prohibició, dissuasió o totes dues coses alhora, perquè ha mantingut una base suficient entre la població i per la seva llarga i forta tradició de cant popular, músics itinerants i autors eminents.

LA KOUMBA AMB MARE I LA KOUMBA SENSE MARE

Font:
Mamadou Seck
*Ès del Senegal i
viu a Sabadell.*

Aquesta és la història d'una noia que es deia Koumba i que vivia feliçment amb la seva mare, l'Awa Ndem, i el seu pare, en Mamadu. Un dia, però, la mare es va morir, i des d'aquell moment la jove va passar a dir-se Koumba sense mare.

El pare es va tornar a casar amb una dona que ja tenia una filla que també es deia Koumba; ara bé, a aquesta altra li deien Koumba amb mare per diferenciar-la de la nostra protagonista. La Koumba amb mare era una noia molt mal educada i poc respectuosa, ben al contrari de la Koumba sense mare. De fet, la madrastra tampoc era bona persona, perquè no tractava bé la Koumba sense mare, de vegades fins i tot li pegava. Un matí, cridà la seva fillastra i li va ordenar que anés al mar Ndayan a rentar les teles amb què es vestien i que no tornés fins que fossin ben blanques.

La Koumba sense mare va caminar molts dies per la sabana fins que es va trobar una dona molt vella que només tenia un peu, una mà i un ull. La jove la va saludar educadament i la vella li va preguntar: "On vas, petita?" Ella li va explicar que la seva madrastra l'havia enviat al mar de Ndayan perquè rentés les robes fins que quedessin ben netes i estava buscant el camí per arribar-hi.

La velleta li va regalar tres ous i li digué:

—Aquest primer ou l'has d'esclafar quan estiguis al bell mig de la sabana. El segon ou l'has d'esclafar quan ja vegis el teu poble de lluny. I el tercer i últim ou l'has d'esclafar just abans d'entrar al poblat. Ara bé, has de vigilar de no barrejar els ous i de trencar-los en l'ordre que t'he dit. Ara vés, torna-te'n cap a casa i que Déu et guïi.

La Koumba sense mare es va agenollar per donar-li les gràcies i va continuar el seu camí. Després de dies de viatge va arribar al bell mig de la sabana, va agafar el primer ou, el va esclafar i en van sortir dos guerrers armats que van continuar caminant amb ella per protegir-la. Finalment començaren a divisar el poble de lluny i va ser llavors quan la Koumba sense mare va esclafar el segon ou i en sortiren un lleó i un tigre, que els guerrers van matar de seguida. Quan arribaren a l'entrada de la vila esclafà el tercer ou i, de sobte, aparegueren dos sacs ben plens, un d'or

i l'altre de plata, i les teles ben blanques i netes. Amb tot això va tornar cap a casa i tot el poble va sortir a rebre-la.

Gràcies a la seva bona educació i a l'ajut de la velleta ja no va haver d'anar al mar de Ndayan i es va convertir en la dona més important del poblat.

Kumba Amul Ndey topp yoonam di dox, di dox ba seen dekkëm, daldi tòcc nen bu mujju bi, jaam yu baari geena ay saku xaliis ak wuruss.

Wa dekk bi geen teeru ko ni nuy teero buur, foofu Kumba Amul jaare doon buru dekk bi ak àllal bu dul jeex.

KUMBA AM NDEY AK KUMBA AMUL NDEY

Li leebu benn xale bu jigeen bu tuddon Kumba, yaayam tuddon Awa Ndem, baayam tuddon Mamadu, ñom ñaat ñëpp di dund ak mbegte; ba benn bës, Awa Ndem faatu, géen aduna, ca bës boobu la turu Kumba sopeeku daaldi doon Kumba Amul Ndey.

Bayam Mamadu takat beneen soxna, tantay Kumba Amul Ndey am dom bu jiguen bu tuddu moom tamit Kumba, wante ki mom di wuyo Kumba Am Ndey doon xale bu ñaaka yar ak teggín, wute lol Kumba Amul Ndey ci yaram ak teggín am. Yawu kumba am Ndey soxor lol ci Kumba Amul Ndey, di ko tooroxal bës bu ne, suba ak goon. Benn bës, mu woo Kumba Amul Ndey, wax ko mu dem footi benn sër bu ñul def ko mu wex tal ca geeju ndayaan.

Kumba Amul Ndey ak sër bi, di dox, di dox ay fan ci àll bi, ci yoon wi, mu giss benn soxna su maggàt bu am benn tank, benn loxo ak benn bët, Kumba Amul Ndey dal di ko nuyu, jox ko cër bu maggàt gi lacc ko: sa ma doom fo jëm?

Kumba Amul Ndey toontu ko ne ko: “maam sama tanta di sama wujju yaay bi faatu mo ma yooni maa footi sër bi ca geeju ndayaan”, soxna su maggàt gi joox ka naati nen ne ko nen bu jëk na ngo ko tòcc bo àgse ci diggi àll bi. Nen ñaarel bi na nga tòcc bo deme ba seen sa dekk, nen bu mujjà bi bo demee bay wajja dug seen bir kër, na nga teey bu leen jawale.

Soxna bu maggàt ne ko demal sama doom, yàll na la yàlla taxawu ci jam Kumba Amul Ndey sukk nuyu ko sant ko da di dem.

Kumba Amul Ndey di dox, di dox ba ci diggi àll bi, mu tòcc nen bu jëk bi, ay jaambar yu ngaanda ny geena ci nen bi. Kumba Amul Ndey top yoon nam ak jaambar di dox, di dox lu yaa ga daal di di tòcc ñaarel nen bi. Gaynde ak segg dal di geena jaambar yi xeex ak noom faat leen ci saasi.

Wòlof

Nombre aproximat de parlants
3.700.000 (més 7.800.000 que el tenen com a segona llengua).

On es parla

Al Senegal —al nord-oest del país, així com a enclavaments dispersos—, a Gàmbia —a la meitat nord del país— i a Mauritània —al sud del país, concretament a la franja costanera.

Sabies que...

El wòlof no té paraules que es puguin anomenar adjectius. Utilitza altres mots per expressar aquests conceptes, per exemple verbs.

19

PAN GU CREA L'UNIVERS

Font:
Lijuan Ma
*És de la Xina
i viu a Sabadell.*
Roger Ferrer
Vergés
*És de Sabadell
i també hi viu.*

Diu la llegenda que, en la remota antiguitat, no existien ni el cel ni la terra. L'univers era una immensa tenebra amb la forma d'un gran ou anomenada caos. No existien ni l'esquerra ni la dreta, ni les direccions nord, sud, est i oest. No obstant això, a l'interior del gran ou s'estava gestant un grandios heroï anomenat Pan Gu.

Concebut 18 mil anys abans, finalment en tingué prou del son profund i es despertà, i en obrir els ulls només va veure fosc. Aleshores va intentar posar-se dret, però la closca d'ou li embolcallava fortament el cos. Pan Gu es va enfurismar, va prendre una enorme destrat i es va esforçar per esgrimir-la. I se'n va sortir. El cop va tallar l'ou sobtadament i va produir un soroll atordidor. Com a conseqüència del cop, les matèries lleugeres i les clares s'aixecaren incessantment i van formar el cel, i les pesades i les tèrboles es van enfonsar gradualment fins a convertir-se en la terra.

Pan Gu es va posar molt content, ja que havia separat el cel de la terra. Però, preocupat perquè no es tornessin a unir, amb el cap va apuntalar el cel, i amb els peus, la terra. Així, doncs, es posà dempeus fent un esforç colossal i va aconseguir separar-los definitivament.

El cos de Pan Gu continuà creixent 3,3 metres al dia i a aquest mateix ritme també se separaven el cel i la terra. D'aquesta manera van passar uns altres 18 mil anys. Increïblement Pan Gu havia esdevingut un colós d'esperit indomable amb una alçada de 45 mil quilòmetres. Transcorreguts els milers d'anys, el cel i la terra se solidificaren per no unir-se mai més. I quan això succeí, Pan Gu, tranquil i alhora esgotat d'aguantar el seu cos gegantí, va caure estrepitosament i morí.

Un cop mort, el seu cos va sofrir una gran mutació. L'ull esquerre es va convertir en el sol rogenc, i el dret, en la lluna. El darrer alè es va convertir en el vent i els núvols, i l'última paraula, en el tro. Els cabells i la llarga barba van esdevenir estrelles brillants. El cap, les mans i els peus van donar començament als quatre punts cardinals i a les muntanyes altes. La sang va fluir com aigua per rius i llacs. Els tendons es van tornar camins, i els músculs, terres fèrtils. La pell es va transformar en plantes,

herba i arbres. Les dents i els ossos es transmutaren en or, plata, bronze, ferro, jade i totes les reserves minerals. Finalment la suor es va convertir en la pluja i la rosada dolça. I va ser just llavors quan va néixer el món.

盘古开天

传说中，远古时期，没有天和地之分。宇宙是一个巨大无比的黑团，像一个大大的鸡蛋，被称作混沌。既不存在左右，又不存在东南西北。在这个大大的鸡蛋里面孕育着一个大英雄，叫作盘古。

盘古沉睡了有一万八千年之久，终于，他睡足了，醒了过来，但是当他睁开眼睛之后只看见一片漆黑。他想站起来，但是蛋壳压着他，使他不能直立。盘古愤怒了，手执一把斧头，使劲一挺，喀的一声冲破蛋壳。一些轻盈明亮的物质轻轻上扬变成了天，那些浑浊笨重的物质慢慢下落变成了大地。

盘古非常高兴，因为他把天和地分开了。但是，他担心他们再重新合起来，于是就用自已的头使劲地顶住天，用自已的脚使劲地撑住地。他双脚直立，拼命用力，将天和地彻底分开。同时盘古的身体也不断地成长，每天长3.3米，并用这个速度将天和地慢慢地隔离，这样又过了一万八千年，盘古最终变成了一个坚不可摧的神人，身高四万五千里。这么多年过去了，天和地终于彻底地分开，再也不能合到一起了。盘古，心满意足，但也筋疲力尽，他那巨大的身躯终于倒了下去，发出一声巨响，他死去了。

盘古死后，他的身体发生了巨变，左眼变成了红色的太阳，右眼变成了月亮。他临终前口中的呼吸变成了风和云，最后的话语变成了雷声。他的头发和长长的胡须变成了闪亮的星星。他的身体和手足变成了四方和山脉，血液变成了河流和湖泊。

他的经络变成了道路，肌肉变成了肥沃的田野。他的皮肤变成了植物，花草和树木。牙齿和骨骼变成了金银，铜铁，美玉和矿物质。最后他的汗水变成了雨露。一个美丽的世界由此诞生。

Xinès mandarí

Nombre aproximat de parlants
930.000.000.

On es parla

Al nord-est i al centre de la Xina, a Taiwan i a Singapur.

Sabies que...

El xinès està testimoniat des del segle XIV aC, si bé és entre els segles XI aC i VIII dC quan es desenvolupa la literatura clàssica xinesa.

LA LLEGENDA DEL DRAC DE SANT LLORENÇ DEL MUNT

20

Font:
**Cesc Prat
Fernández**
*És de Sabadell
i també hi viu.*

Corria el segle IX —d'això ja en fa més de mil anys— quan el comte Guifré governava la ciutat de Barcelona. Juntament amb altres barons i comtes lluitava contra els sarraïns per reconquerir el país. Aquests darrers van decidir portar de l'Àfrica una bèstia monstruosa per fer front als atacs comtals i la van amagar en una petita cova de la muntanya de Sant Llorenç del Munt, la cova de Santa Agnès. Però la bèstia s'anava fent grossa i la van haver de traslladar a una altra cova, més gran, coneguda des d'aleshores com la cova del Drac.

La Brívia —que és com la gent del país anomenava el drac, en deformació del nom genèric víbria— primer s'havia alimentat només dels animals que pasturaven per la muntanya, però ben aviat va començar a devorar també pastors i algun viatger que recorria la zona. Aquests fets gravíssims van causar l'alarma entre la població del Vallès i les queixes van arribar fins a Barcelona. Fou llavors quan el comte Guifré hi va enviar el cavaller Spès amb els seus soldats més valents perquè la matessin.

Spès i els seus homes van començar a buscar la bèstia pels voltants de la Mola i finalment la van trobar. Aleshores van iniciar una cruenta lluita amb ella, però la seva pell era tan dura que no podien travessar-la amb cap llança. Només una ho va aconseguir finalment, la del cavaller Spès, però tan sols va ferir la Brívia, que, enfurismada, va atacar els cavalls, els va espantar i els va fer precipitar daltabaix d'un espadat, conegut des d'aquell dia com el cingle dels Cavalls. Els homes de Spès van seguir lluitant, però no van obtenir cap bon resultat, i cansats i desanimats tornaren cap a Barcelona sense haver aconseguit el seu propòsit. Mentrestant, el drac va continuar atacant els animals i els habitants del Vallès.

Davant d'aquest panorama, el comte Guifré va decidir anar ell en persona a Sant Llorenç del Munt per intentar vèncer la bèstia. I així fou com tot sol es va dirigir amb cautela cap al seu cau i quan va arribar-hi la hi va trobar, preparada per a la lluita. La confrontació va ser molt dura, però finalment el

comte de Barcelona va aconseguir clavar la llança al ventre del drac, el va ferir i després va poder enfonsar-li l'espasa a prop del cor. La Brívia, quan es veié ferida mortalment, s'enlairà i va fugir, però va caure morta al puig de la Creu, a Castellar del Vallès.

I aquesta és la llegenda del drac de Sant Llorenç del Munt, que va morir a mans del valent Guifré.

Català

Nombre aproximat de parlants

9.118.000.

On es parla

A Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, la Franja de Ponent i el Carxe —a Espanya—, la Catalunya del Nord —a França—, Andorra, i l'Alguer —a Itàlia.

Sabies que...

Tot i que el català és la 88a llengua en nombre de parlants a tot el món, és la 8a amb més activitat als blogs.

Aquest llibre es va acabar d'imprimir al maig de 2010 a la ciutat de Sabadell. Per elaborar-lo es va utilitzar paper Hello Silk de Sappi, ecològic, amb les certificacions ambientals FSC, PEFC i EMAS, d'acord amb les normes ISO 9001 i 14001. Per a la coberta, de 300 g/m², i per a l'interior, de 150 g/m².

Els textos es van compondre amb les famílies tipogràfiques Minion Pro, Bodoni Poster, Geeza Pro i Adobe Keiti Std.

L'edició va ser de 2.000 exemplars.